

[z obsahu:

Udržitelný rozvoj měst, 2011	1
Workshop AUÚP ČR – závěry pracovních skupin	12
Standardizace dat ÚP a směrnice INSPIRE	18
MINIS na cestě k INSPIRE	21
Dotace na územní plán	24
Nové knihy	24
Konzultační středisko FSv	28

[udržitelný rozvoj měst, liberec 2011

Každý seminář Asociace je něčím výjimečný – a je to dáno primárně tím, že se střídají témata a že se semináře odehrávají v různých českých a moravských městech. Tentokrát nás ve dnech 5. a 6. května přivítalo centrum novodobé české architektury, byť v sále památkově chráněných Lidových sadů, restauračního areálu postaveného v prvních letech 20. století. Sál má kapacitu 1 000 osob, a tak našich 200 židliček se v něm úplně ztrácelo. Aspoň jsme netrpěli pocitu stísněnosti, a kdo přece jen cítil potřebu širého nebe, měl do parků nebo mezi slony jen krůček a do města jen skok.

V městě mohli ti z účastníků, kteří nejsou častými návštěvníky Liberce, na vlastní oči posoudit, o čem dosud jen četli v tisku – a že se Liberci zrovna v poslední době věnovalo mnoho článků. „Měřeno počtem nákupních a zábavních center se smyslem samosprávy v Liberci stal konzum,“ píše v komentáři Hospodářských novin Petr Fis-

cher a naprosté přehlížení tradičních souvislostí, zvrácený vztah k místu a jeho historii, bourání technických památek (Textilana, obchodní dům Ještěd) a jejich nahrazování „univerzálními, unylými krabicemi ze skla, železa a betonu“ dává do souvislosti s proměnami strany, která v Liberci posledních 20 let vládla (<http://www.ct24.cz/>

blogy/revue-petra-fischera/122255-dvoji-dedictvi-ods/). Nahlédnout jsme mohli také prostřednictvím územního plánu, jehož koncept se právě veřejně projednává a který jsme vystavený v komplexu zvaném Plaza mohli vidět (což je ovšem bez výkladu o urbanistické koncepci spíše prohlížením legend a dalších formálních stránek elaborátu).

Tématu bylo lze se trochu bát: jakákoli udržitelnost je trvale „profláklým“ pojmem a to, co se z ní objevilo ve stavebním zákoně, je pro mnohé černou mūrou, pro jiné příležitostí třibit sloh a nezaostat v objemu za zcela bezkonkurenčními přírodovědci, kteří mají osnovu jasnou a tuny dat, která lze snést na hromádku, k dispozici. Kdo čekal, že dostane jednoduchou osnovu,

[str. 2

< Do sálu Lidových sadů by se vešlo mnohem více urbanistů

[koncepce vs. změny územních plánů

Přípravy podzimní konference Asociace jsou v plném proudu. Hostujícím městem bude s velkou pravděpodobností Třebíč a termín počátkem listopadu (v jednání je datum 10. a 11. 11.). Učiňte zatím předběžnou poznámku do svých diářů a sledujte web Asociace. S příštími Aktualitami obdržíte pozvánku a přihlášku na konferenci.

jak se s udržitelným rozvojem – ať v rámci ÚAP, nebo ve vyhodnocení vlivu na udržitelný rozvoj území – vypořádá, odjel patrně neuspokojen. Kdo ale přijal přítomnost sociologů, pochopil, že ani snůška všemožných indikátorů nestačí, pokud je nedokážeme interpretovat.

Možná bychom také v této souvislosti mohli přestat pravidelným akcím Asociace říkat seminář (forma školení, při níž se jeho účastníci aktivně podílejí na výuce) a spíše je považovat za konference (větší a důležitější společenské setkání vědců, odborníků, politiků, členů nějakého spolku atd., kteří se na konferenci zpravidla vzájemně radí a informují o nějaké konkrétní problematice). K seminářům se zase vrátíme, až vyjde novela stavebního zákona...

Na libereckém setkání se také projevila šíře pojmu udržitelnost – některé z příspěvků akcentovaly jen část týkající se životního prostředí, případně technologií, které pomáhají zachovat nedostatkové zdroje (vodu) nebo více zapojit dosud alternativní zdroje energií, ale přítomnost odborníků ze společenských vědních disciplín a také pamětníků vzniku oborových právních předpisů počátkem 90. let nedala na kontext zapomenout.

Téma tedy bylo zajímavé, přesto přihlašování na seminář šlo poněkud pomalu, ale nakonec počet přihlášených došplhal k pěknému číslu 170. A to jsme možná některé potenciální účastníky odradili (ale to bych byl velmi nerad): preferovali jsme elektronickou přihlášku, jež vyžadovala zvládnutí Acrobat Readera v některé z novějších verzí. Ukázalo se, že i v počítačově gramotné komunitě projektantů a pořizovatelů to bylo nad síly snad poloviny účastníků (díky, Ivanko, za přepisování). Budeme tedy muset zvážit patrně jiné cesty, v krajním případě návrat k papírovým přihláškám s velmi pracným převedením do počítače.

Ale pojďme se věnovat programu dvou pěkných květnových dní.

Seminář zahájil předseda Asociace **Petr Durdík** a **Petr Vávra** pak byl průvodcem prvního bloku: **Udržitelný rozvoj v Liberci a regionu**. Byla tedy zachována tradice, kdy první se ke slovu dostávají naši hostitelé, představitelé kraje a města.

Vít Příkaský, náměstek hejtmána pro resort hospodářského a regionálního rozvoje, evropských projektů a rozvoje venkova, přivítal přítomné v kraji, jehož specifikem je velký podíl přírodních chráněných území (34% rozlohy kraje oproti 15% celorepublikového průměru), a zdůraznil největší výzvy kraje, jimiž jsou revitalizace brownfieldů a budoucnost bývalého vojenského výcvikového prostoru Ralsko, ale také propojení aglomerace Liberec–Jablonec nad Nisou.

Snímky, Zdeněk Černý

Za město Liberec promluvil **Jiří Rutkovský**, náměstek primátorky pro územní plánování, a zmínil nový územní plán, jeho zaměření na ekonomický a sociální pilíř a také nadstandardní projednávání s veřejností. Tomu se později podrobně věnovali zpracovatel územního plánu Jiří Plašil a Zuzana Hepnerová.

Zdravici v zastoupení předsedy České komory architektů přednesl člen představenstva komory **Milan Košář**. Seznámil nás s tím, že při komoře byla založena pracovní skupina pro urbanismus, územní plánování a krajinu, v níž je Asociace zastoupena dalšími dvěma členy (Poláčková, Mackovič). Nejbližší akcí skupiny je workshop, který se zaměří na málo útěšlivý stav ve výběrových řízeních na zpracovatele ÚPD.

S historií města Liberce, jedinečné položené v horské krajině, nás seznámil **Jan Mohr** ze Severočeského muzea v Liberci. První písemná zmínka je datována rokem 1352, ale skutečného významu se město dočkalo až na konci 19. století. Samotné město mělo málo rozvojových příležitostí, bylo totiž obklopeno množstvím malých okolních vsí, které teprve v roce 1939 společně s Libercem vytvořily „Velký Liberec“ a staly se čtvrtěmi města. Rozšířily tak původní čtyři čtvrtě vázané na náměstí a jeho jednotlivé fronty a světové strany (pozn.: dnes má Liberec 32 městských čtvrtí na 26

[^] 1. 9. 1897 rozhoduje městská rada o výstavbě nového restauračního areálu s vyhlídkovou věží a sálem s kapacitou 1 000 míst. Stavba se znaky romantismu a secese je vybudována podle projektu norimberského architekta **Jakoba Schmeissnera** libereckým stavitelem **Adolfem Hornem** v letech 1900 až 1901. Budova je 30. 11. 1901 v 10 hodin slavnostně otevřena a uvedena do provozu (http://www.lidovesadyliberec.cz/dalsi_stranky/historie.php)

katastrálních územích). Územní plán pro Liberec zpracoval Camillo Sitte a jeho koncepce byla narušena až v 50. letech minulého století a později, kdy byla realizována rozsáhlá bytová výstavba na katastrech původních okolních obcí.

Název příspěvku **Kateřiny Lauermanové** z krajského úřadu Libereckého kraje (Regionální plánování a udržitelný rozvoj; regionální koordinace, případně vazba na územní plány ve vztahu k udržitelnému rozvoji v Libereckém kraji) byl našťáště komplikovanější než příspěvek samotný. Z Politiky ČR zrekapitulovala rozvojové oblasti a osy a specifické oblasti nalézající se na území kraje. Přiblížila rozmanitost kraje, který se na jedné straně honosí šesti CHKO a národním parkem Krkonoše a na druhou stranu tu jsou velmi osídlené oblasti a také se zde těží uran. Problémo-

^^ Mezi ostrílenými urbanisty se objevují i nové tváře (průměrný věk členů Asociace je 55 let)

^> Život jakoby se přestěhoval: z chrámu přírody do chrámu konzumu (park Lidové sady a nákupní ulice v interiéru obchodního centra Fórum)

vých oblastí je v kraji také dost – Frýdlantsko (sociální problematika), Mimoňsko-Ralsko (bývalý vojenský prostor, těžba uranu), Semilsko, Českolipsko (problémy s dopravou), Cvikovsko (příhraničí). Ani města nejsou bez problémů, často jim chybí koncepční přístup k jejich rozvoji a podléhají tlaku investorů. Pozitivní zprávou zase je, že je kraj pro dlouhodobou perspektivu vybaven koncepčními materiály: strategií rozvoje do r. 2020, strategií udržitelného rozvoje a zásadami územního rozvoje a dále také surovinovou politikou, jež se právě aktualizuje, energetickou koncepcí či pilotním projektem studie Jizerských hor. Velkým úkolem je pak podpora demokratických procesů, zapojení veřejnosti do správy věcí veřejných.

S tím právě získávají zkušenosti také ve městě Liberci, kde nový územní plán prochází zcela nadstandardním projednáváním s veřejností, a to na 16 besedách s občany, které předcházejí zákonem předepsanému veřejnému projednání. Zpracovatel územního plánu **Jiří Plašil** vyjevil, jak obsah územního plánu záleží na aktuální politické reprezentaci. V Liberci se v průběhu prací na územním plánu vyměnilo vedení města, které přišlo s úplně novým přístupem a mělo snahu dokonce vrátit se až k zadání. Preferuje snížení výhledové velikosti města, zastavitelné plochy chtě-

Snímky: internetové zdroje

^> Snímky ze čtvrti Nieuwland v nizozemském Amersfoortu

lo převést na zeleň, vyhlásilo heslo „město bez aut“ a zahrádky považuje za natolik důležitou funkci, že jim chtělo vymezit samostatnou funkční plochu. Zpracovatelský tým přitom rází tendenci oprostít se od přílišné detailnosti plánu, nechat v regulativech funkčním plochám velkou volnost a detaily přenechat územním studiím a regulačním plánům. Městu s velikostí Liberce se také těžko hledá nějaká jediná nosná specifická vize, spíše by mělo jít o „standardní město“. A více než vize jsou na pořadu deficity (např. v dopravní a technické infrastruktuře) a řešení rozporů, jejichž dlouhý výčet nám byl předložen. Mnohé se týkají směřování rozvoje (do volných ploch za cenu záborů ZPF, nebo je zemědělská půda prioritou?), rozmístění ploch zeleně, typologie obytných budov (bydlení do 4. patra preferované rodinami), dopravních aj. problémů. Nakonec se J. Plašil zabýval metodikou zpracování a projednávání SEA.

Čtvrteční odpoledne započalo druhým blokem **Příklady stavby měst podle zásad udržitelného rozvoje**. V tomto případě muselo jít o příklady zahraniční, to je první poznámka. Ta druhá se pak týká zúžení pohledu na udržitelný rozvoj, který předvedli oba zahraniční hosté: oba jejich příspěvky se týkaly výhradně spotřeby energie. Bylo

by možné kriticky zpochybňovat absenci dalších dvou pilířů, ale na rozdíl od jejich horší uchopitelnosti, je toto téma, které se dá snadno měřit a jehož průniky do ostatních „pilířů“ jsou nasnadě. A co je nám platné, že si pěkně pokecáme se sousedem, když si rukou nerozdílno podřežeme pod sebou větve, na níž spolu sedíme. Navíc je zřejmé, že v zahraničí mají s úsporou energií skutečné zkušenosti, zatímco u nás se pokus o alternativní energie zvrhl v Klondike, kde zlatou žílou je státní kasa.

Heino Abrahams se vrátil na místo činu – před lety pomáhal v Liberci s participací obyvatel – a předvedl nám dva příklady z Nizozemska. Oba se týkají nové čtvrti Nieuwland ve městě Amersfoortu (52°12'12»N 5°22'32»E). Zadání bylo tehdy nebyvalé – vystavět na ekologických principech novou čtvrť s pěti tisíci bytů (do té doby měly obdobně zaměřené obytné celky nanejvýše 100 bytů). Projekt začal v roce 1995, v roce 2002 byl dokončen. Kromě ploch pro bydlení obsahuje také 70 hektarů výrobních ploch. Tvůrci projektu uvedli v život Eco-Device Model (Leeuwen, 1973). Na město je možné pohlížet jako na černou skříňku – uvnitř se cosi děje a my můžeme hlavně sledovat vstupy a výstupy. A cílem ekologického přístupu je, aby vstupy (voda, energie) i výstupy

(odpady) byly co nejmenší. Dohled na použité materiály (ohleduplné vůči životnímu prostředí), spotřebu energií (izolace, využití pasivní solární energie /orientace bytů/, aktivní solární energie) a kvalitu vody představoval hlavní téma projektu – vedlo k 20–30% úspoře. V Nieuwlandu se ekologicky pokračovalo – na základní výstavbu navázalo dalších asi pět projektů. Jeden z nich nese název 1 MW PV project. Týkal se 500 domů, nejen obytných, ale i administrativy, škol, správy. Na ně byly umístěny solární panely, celkem 12 tis. m², 1,3 MW.

Trochu se ovšem v Nieuwlandu zapomnělo na zapojení (budoucích) obyvatel. Starat se o prostředí znamená mít k němu vztah. Proto také všechny minusy, vše co se nepovedlo, se týká obyvatel: mají vlastní představy, nechápou návrhy architektů (např. rušení zimních zahrad ve prospěch obyváků vede ke zrušení konceptu vytápění), bližší jim košile než kabát (péče jen o bezprostřední okolí domů) atp. Řešení už v Nizozemsku znají: propojit několik aspektů – životní prostředí, územní plánování, sociální prostor, hospodárnost – do jednoho fungujícího celku.

Matthias Koziol dokázal, že také v Německu už mnohé vyzkoušeli, že jsou mnohem dále než my, že dokáží postihnout mnohé souvislosti. Německo se rozhod-

lo do roku 2020 snížit emise CO₂ o 40 %, do poloviny století dokonce o 80 %. Jde o klima, zdroje, náklady... Jenže jaká je skutečnost? Sídla se rozrůstají do krajiny, úspory jsou malé, ubývá obyvatel v původních městech, mnohé byty jsou prázdné, rostou náklady na vytápění (a místo šetření energiemi se zatepluje)... Závěr? Chceme-li mít udržitelná města, je třeba se starat o stávající bytový fond! První prezentovaný příklad byl z Bramfeldu (Hamburk), kde vzniklo solární sídliště, jež takto pokrývá 30 % energie (záměr byl 50 %) – daní je však nemožnost výsadby stromů. Také Vauban u Freiburgu pro 5 tisíc obyvatel vznikl na zásadách udržitelnosti. Nejdetaillnější příklad, protože zaměřeným na jediný blok domů, pocházel z Prenzlau, kde se modernizovala památkově chráněná obytná budova. Příklady různých měřítek ukázaly, že každý zásah do bytů, čtvrtí, sídlišť souvisí s mnoha jinými systémy.

Po dvou zahraničních přednášejících přišlo na pódium hned pět českých a dirigent. Téma „**Reálné možnosti realizace udržitelných řešení v českých podmínkách**“ pro malý orchestr dalo vzniknout koncertu myšlenek několika pečlivě vybraných sólistů. Byl to první pokus pozměnit schéma asociačních seminářů (tj. přenášky a chybějící čas na diskusi) a přinést nový formát, jak se tak říká, a to panelovou diskusí (wiki: diskuse několika osob, obvykle odborníků, na pódiu před posluchači). **Petr Klápště** nás přesvědčil, že i mladý dirigent se může prosadit před zkušenějším orchestrem a že sako už do výbavy moderátora nemusí patřit. Vůbec nevdalo, že byla diskuse zpočátku poněkud strojená, že započala v předem připravených kolejích, tedy otázkách, které se promítaly a na něž byli účinkující předem připraveni a z nichž nebylo radno někam moc uhýbat. Otázky také většinou měly už i svého adresáta a živá diskuse se mezi debatéry nerozvinula – ostatně chtělo to na takovou diskusi ještě více času! Aniž bych se chtěl jakkoli dotknout ostatních debatérů, největším přínosem pro nás byla přítomnost sociálního ekologa a sociologa – bohatší vazby ke společenským vědám by nám jen prospěly.

Hned v odpovědi na první otázku *po smyslu udržitelného rozvoje, resp. důvodu chtít ekologická řešení*, mnohé z nás **Ivan Rynda** vyvedl z bludu: trvale udržitelný rozvoj je často chápán jako harmonie tří pilířů – a to je nesmysl! Přírodní pilíř má jiné postavení, je limitem, proto také se k němu váží instituce jako SEA, EIA apod., jež ostatní pilíře nemají. **Martin Říha** připomněl, že platí legislativa, předpisy určují

^ *Lubor Hruška-Tvrďý, Jana Kaválková, Martin Říha, Ivan Rynda, Karel Maier, pětice panelistů*

ji hraniční hodnoty, ale lze si zvolit standardy ještě přísnější.

Kdo má být hybatelem udržitelných urbanistických projektů? **Karel Maier** tvrdil, že všichni, zejména ale klient, tedy občan. Aktivita by měla započít zdola, stát ale také nesmí rezignovat. **Ivan Rynda** v parafrázi na Tomáše Akvinského načrtl ideální postup: cíl stanoví vědci, odborníci, pak se jej chopí politici tak, aby vše pochopil občan a architekti a urbanisté myšlenky zformují. Jenže toto nemůže fungovat s našimi politiky, kteří programově koncepce nechťejí.

Jakou roli má urbanista a jakou pořizovatel? Podle **Jany Kaválkové** má urbanista dávat vize, pořizovatel má formulovat zadání, pro což potřebuje podklady – mezi nimi mohou být územní studie, tedy materiál, který opět může generovat vize. **Martin Říha** zmínil determinovanost zákony, které z výstupů kreativní disciplíny vytvořily právníký dokument. **Lubor Hruška-Tvrďý** podotkl, že pojem udržitelný rozvoj pochází z rozvinutých severských zemí, zatímco v naší každodenní realitě se řeší přízemnější problémy – kde a jak vůbec bydlet a kde na to vzít. Pojmy společnost a veřejný zájem z urbanistovy praxe mizí a na toto tvrzení **Karla Maiera** navázal **Ivan Rynda**, když určil pravé místo developerů: na konci řetězce, zatímco u nás je to opačně, developer nařizuje úředníkovi. Také zahraniční hosté vidí roli urbanisty jednoznačně – to je ten, kdo pracuje pro společnost, kdo umí naslouchat, diskutovat, komunikovat a sdělovat své cíle politikům.

Navazující diskuse z pléna potvrdila klíčovou polohu developerů, ale zazněla i jejich obhajoba (pohybují se v takovém prostoru, jaký jim byl poskytnut) i slova do vlastních řad: když developer, politik, úředník něco hnusného prosadili, tak kdo to ale namaloval? (tedy tak úplně do vlastních řad to od úřednice nebylo). Z diskuse jsem si zaznamenal taky Řihovu poznámku o knize Pavla Nováčka (jmenuje se Udržitelný rozvoj, vydává Vydavatelství Univerzity Palackého, má 650 stran a je v tisku).

Třetí čtvrtěční blok s názvem **Legislativní rámec a zakotvení udržitelného rozvoje v plánování sídel**, moderovaný Vlastou Poláčkovou, sestával ze tří příspěvků a z pokračování panelové diskuse.

Environmentální pilíř a celkové ukotvení vyhodnocení vlivů na udržitelný rozvoj území se jmenoval příspěvek **Davidu Třešňáka** z U-24. Podle promítaných notoricky známých výňatků ze zákonů to tak asi bylo, rozumět mluvenému slovu se ale nějak nedařilo, a tak z kusých poznámek jen vybírám: SEA – pro zpracování není metodika, posudek vychází z požadavků dotčených orgánů, z rozvojových ploch a jejich regulativů a bývá i třikrát delší než samotný územní plán. Může být zpracován následně, ale i souběžně s konceptem/návrhem územního plánu. Má být zpracován podle přílohy stavebního zákona, nikoliv přílohy č. 9 zákona č. 100/2001 Sb., stanovisko dotčeného orgánu je závazné jen procesně; Natura 2000 – má samostatnou metodiku pro EIA a SEA (Věstník MŽP 11/2007), stanovisko dotčeného orgánu je závazné, tedy nejen procesně.

Na Hodnocení sociálního a ekonomického pilíře udržitelného rozvoje, příspěvek sociologa **Lubora Hrušky-Tvrďého**, se mnozí těšili, doufali, že pokud jim zadání určuje požadavek na vyhodnocení vlivů na udržitelný rozvoj území, tak že načerpají takové znalosti, aby se mohli hrdě se svým dosud slohovým cvičením postavit vedle mnohem zběhlejších „searů“. Těžko. Nejprve je potřeba dobře porozumět procesům ve společnosti, která ovšem prochází obdobím velkých změn (polarizace, disparita, rozpad rodiny, změny ve struktuře osídlení, na trhu práce, procesy globalizace zmenšující možnosti veřejné správy). Za této situace se špatně dělají strategické dokumenty – územní plán zůstává jedním s posledních silných nástrojů prostorového plánování. Jedna věc je soubor indikátorů (pozor: indikátor jen ukazuje!), druhá pak interpretace, pochopení proce-

sů. Rozbor udržitelného rozvoje má velké pozitivum v pravidelné aktualizaci, může se tak uplatnit v koncepcích i jiných oblastech než jen územního rozvoje. Na příkladu Moravskoslezského kraje Hruška-Tvrdý předvedl možnosti propojení dat a informací, jejich interpretaci, vizualizaci v kartogramech atd.

Se zkušenostmi z vyhodnocení vlivů na udržitelný rozvoj území obce Pišťany (u Lovosic) seznámil **Petr Vávra**. Obec byla postižena povodněmi, pod vodou se ocitly rozvojové lokality, na jejichž zapracování do územního plánu obec trvala. Po peripetiích zkoumání udržitelnosti jsou v něm nakonec jen plochy mimo záplavové území – přesto dodnes není využita žádná z parcel. Závěr: rozbor udržitelného rozvoje území pro obec (území velikosti jediné obce) nemá smysl.

V panelové diskusi, opět moderované **Petrem Klápštěm**, byla položena jako první otázka, *jak má hodnocení udržitelného rozvoje vypadat, aby kladně ovlivnilo plánování sídla?* Je problém, že každá SEA vyjde? **Jana Kaválková** nekompromisně navrhuje zrušit vyhodnocení vlivů na udržitelný rozvoj. Územní plány před i po něm jsou v podstatě stejné a mnohé z něj by se tak jako tak mělo objevit ve vyhodnocení územního plánu. Pak se ovšem bude chtít po urbanistovi, aby pracoval zodpovědně a koordinovaně a nečekal, jaké lokality mu SEA „odstřelí“. **Martin Říha** vzpomněl na to, když legislativa o SEA vznikala a byla reakcí na kritickou situaci některých regionů u nás (SHP, Ostravsko). Jenže nástroj se zvrtil, lepší by bylo nedělat z něj separát, začlenit do územního plánu a vrátit se k seliskému rozumu – co je/není udržitelné, není tak složité formulovat. **Lubor Hruška-Tvrdý** hájí, že nějaké rozborů přece jen jsou potřeba. A to je ale věc ÚAP, oponoval **Martin Říha**. **Ivan Rynda** je pro oddělení posuzování EIA (nutné) a Natura 2000 (závazné) od vyhodnocení vlivů na udržitelný rozvoj. Mimochodem – MŽP se při vyhlášení chráněných území nezabývá socioekonomickými dopady na území. Nutné je zohledňovat měřítko a čas (trendy) a sledovat, co se stane když...

Jak by měla vypadat vazba mezi ÚAP (rozbor udržitelného rozvoje území) a vyhodnocení vlivu na udržitelný rozvoj území? **Jana Kaválková** považuje ÚAP za geniální nástroj, jemuž se věnují na krajích vzniknuvší „výzkumná pracoviště“ (?) a jehož brzdou je jen vyhláška, kterou by chtělo novelizovat směrem k vyšší využitelnosti ÚAP i pro jiné obory. **Martin Říha** dal za vzor Prahu, kde se ÚAP zveřejňují a bohatě využívají v celé veřejné správě. **Karel**

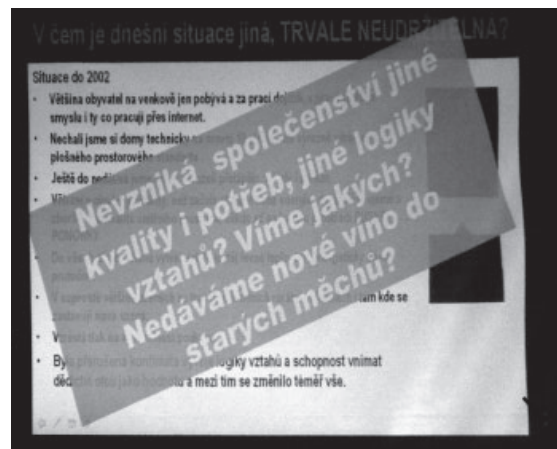
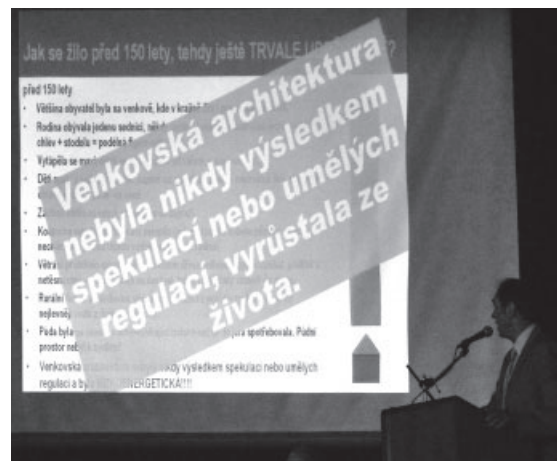
Maier vidí vyhodnocení vlivu jednoduše – měla by být reakcí na ÚAP.

Potřebujeme vizi? Je podmínkou hodnocení udržitelného rozvoje? Cil, vize je předpokladem každé změny (L. Hruška-Tvrdý), vizi by mělo mít zastupitelstvo, např. ve strategickém plánu (M. Říha). **Ivan Rynda**, jemuž ÚAP vyvolávají husí kůži (nevím, zda z principu, nebo jen viděl nějaké elaboráty v praxi), zdůraznil potřebu strategického plánování, jež funguje v jakési pyramidě: dole je základna OLOS (otevřená liberální občanská společnost), z níž vyrůstá komunitní pilíř, kde induktivní pracovní skupiny říkají CO nahoře působícím politikům, disponujícím nejen mandátem, ale i rozpočtem, od nichž směrem dolů míří expertní pilíř (deduktivní expertní komise), který rozhoduje o tom JAK, příp. JAK NE. A komunikace je interaktivní a iterativní. Jenže jak stanovit v územním plánu koncepci, když dostávám hotové zadání?, optal se pak hlas z pléna...

Druhý den konference skryl pod všeobecný název čtvrtého, posledního bloku **Vybrané otázky udržitelného rozvoje ve vztahu k plánovací praxi a právnímu rámci ČR** velmi pestrý obsah několika přednášek, ale i debat.

První dostal slovo pamětník **Martin Říha**, který byl u zrodu legislativy o posuzování vlivu na životní prostředí. Nejde o politopadový vynález, jen o legislativní institucionalizování procesů, které v ohrožených oblastech republiky fungovaly už dříve (zákony č. 17/1992 Sb., 244/1992 Sb., 100/2001 Sb.). Ačkoli se slaďujeme s evropskou legislativou, je pojetí vyhodnocování v různých zemích různé: od velmi pečlivého vyhodnocení v Německu po formu volné eseje ve Švédsku. (A douška: proč je pro hodnocení Natury potřeba speciální razítko? Výsledek reaktivnosti odborů MŽP.)

Martin Tunka se po historickém exkurzu Martina Říhy zabýval aktuálním legislativním rámcem. Po desetiletí diskusí, konferencí, formulování definic se zdá, že se došlo ke shodě v základním pohledu: udržitelný je takový rozvoj, kde je vyvážený rozvoj tří pilířů. Byly pokusy najít indikátory udržitelného rozvoje – to ovšem předpokládá znalost nějaké cílového ideálního stavu, takový ale patrně není. Udržitelný rozvoj byl vždy podstatou územního plánování, činnosti veřejné správy nakládající s územím, s tímto limitovaným zdrojem. Udržitelný rozvoj území, resp. jeho posuzování, se prostřednictvím ÚAP a ZÚR stává soustavnou činností (aktualizace po dvou, resp. čtyřech letech). ÚAP sestávají databázi a současné stanovují diagnózu – a tu je třeba stanovit okamžitě, bez ohledu na to, že databáze se

^ Působivé vystoupení Aleše Brotánka

teprve naplňuje. Posuzovat každý územní plán z hlediska jeho vlivu na udržitelný rozvoj nemá smysl. Posouzení je iniciováno vlivem na životní prostředí. Pořizovatel by ale neměl nechat na dotčených orgánech rozhodnout, kdy se bude posuzovat (časťo např. požadují, je-li velký počet „podměrečných“ záměrů, nebo jsou-li záměry vedoucí k posouzení EIA), sám by měl uvážit potřebu posouzení vlivů a dobře formulovat v zadání.

Po matadorech přistoupila k mikrofonu mladá krev. **Michaela Fišerová** na studentském projektu (Ústav prostorového plánování FA ČVUT) předvedla možnos-

ti zavedení ekologických regulací do regulačního plánu, tedy takových regulativů (týkajících se způsobu kanalizace nebo zavedení tepelných čerpadel), které zatím nemají oporu v současné legislativě. Řešeným územím byl brownfield po továrně Kolben-Daněk ve Vysočanech. Velký důraz byl kladen na hospodaření s vodou (klíčové slovo „bioswale“), s energiemi (60% z tepelných čerpadel), regulaci dopravy (velký význam cyklistické dopravy). Bylo vcelku potěšující vidět, v jaké šíři studenti uvažují, do jakých detailů projekt rozpracovávají a ještě ho dokáží brilantně prezentovat.

Následující přednášející měl zpoždění, a tak se výplňovou vatou předstoupil **Ivan Rynda**. Kéž by všechny vaty a kulturní vložky měly tuto úroveň! V reakci na Petra Vávru doložil, že zabývat se udržitelným rozvojem pro malé území nemá smysl. Stejně jako nemá smysl zvlášť posuzovat jednotlivé systémy (udržitelný rozvoj dopravy, energetiky atd.). Lze k němu přistoupit jen globálně, celostně. Vždycky budou potřeba plochy věnované jen výrobě, ale to je třeba vyvážit (někde zcela jinde) nedotčenou přírodou. A na dvě zásady mu ještě zbyl čas: nutno rozvíjet pyramidu – od celostátních koncepcí a strategií postupovat níže, a je třeba internalizovat externality (negativní i pozitivní).

Urbanistické předpoklady energeticky pasivní a nulové výstavby znělo téma přece jen dorazivšího **Aleše Brotánka**. Prezentaci rozjel ve velkém stylu, ve velkých detailech a s klidem (a podporou publika) by zaplnil zbytek času, což moderátoři urputně nedovolili. Na začátku barvitě vylíčil bydlení před 150 lety (jež bylo trvale udržitelné, ale nikdo to nevěděl, a které známe ještě z domů našich dědů a babiček). Zmínil dispozice, objemy, způsob topení, větrání. Tehdejší objemové parametry, včetně sedlových střech, měly smysl, dnes se mnohdy zbytečně v regulativech trvá na místně typických prvcích, ač sedlovou střechu vůbec nepotřebujeme. Vytápíme všechny místnosti, přestali jsme větrat kvůli úspore energií (ložnice po ránu = prostředí ruské ponorky) atd. Řešíme ale skutečně problém? Nevyměnili jsme jen neekologické plýtvání za ekologické? Stavět pasivní domy má smysl. Provoz budov spotřebovává 38% veškeré energie (a ještě více, započte-li se stavba a demolice). Pasivní dům s 10% spotřebou vyhoví veškerým současným nárokům na luxus. Viz Manuál energeticky úsporné architektury (SFŽP, ČKA, 2010).

Zuzana Hepnerová se vrátila k postupu projednávání územního plánu Liberce, téma už nakousl Jiří Plašil. Město si slibuje, že obyvatelé lépe územní plán přijmou, jestliže

^ Dnes a ještě před několika lety - obchodní centrum Fórum a obchodní dům Ještěd

budou do jeho přípravy zapojeni. Byl zřízen web, výkresy jsou vystaveny na place v Plaze, zřízena byla informační kancelář. A pak ještě 16 besed rozmístěných po městě podle částí města. Na cca tříhodinové besedy (hodina přednášení a dvě debat) přicházelo průměrně 150 lidí. V centru byla účast menší (území je stabilizované) než v okrajových čtvrtích. Ukázalo se, že vyložit občánům územní plán je pro jednu stranu složitě – a pro druhou taky. Většinou přicházeli obyvatelé s vlastním parciálním problémem, souvislosti jim unikaly, celou dobu výkladu žmolali v ústech svůj konkrétní problém. Besedy si vyžádaly velké množství energie, teprve se ukáže, byla-li vynaložena efektivně. Rozhodně větší úsilí je také třeba věnovat práci s politiky (kteří o výklad územního plánu nestáli) a s novináři.

Také poslední příspěvek, jež přednesl **Petr Klápště**, byl věnován participaci veřejnosti v územním plánování. Je to proces, který nemůže být veden nahodile. I on potřebuje být předem „projektován“, stejně jako problém, o němž jde. Plánování není v příliš dobré kondici: strategické s územním nemají vazbu, ty nejdůležitější závěry se nerealizují, plánování je zpochybňováno občany, politiky i architekty, územní plány se mění s každým zastupitelstvem, chybí ko-

munikace mezi laiky a odborníky. Dochází k mnoha změnám, na něž je třeba reagovat: např. evropská populace neroste, dochází ke krizi relevance (víme o všem mnoho, ale důležité nedokážeme odlišit), krizi legitimity politických institucí, mísení kultur a tedy hodnot, oddělení kapitálu od území atd. Všichni účastníci procesu plánování musí být zapojeni: občan – politik – specialista. Ale musí diskutovat konstruktivně, tj. o hodnotách a problémech, nikoli o dojmech. Proces participace se nedá nařídít, nelze jej podmínit předpisem. Urbanista by měl stále aktivně komunikovat, neměl by jen předvádět hotové výkresy, ale vysvětlovat své postoje, postup myšlení a práce, pak občané pochopí i ten výkres.

A ze závěrečné diskuse jen několik významných myšlenek: také veřejnost se musí učit demokraticky fungovat a ne jen na veřejných besedách psychopaticky vykřičet své frustrace; facilitátor něco stojí, komora architektů by měla nabádat své členy k nabízení dalších aktivit obcím; je třeba umenšovat naše potřeby – třebas i násilím; je falešné zpracovávat prefabrikované balíky papíru; v možnostech MMR je propojit strategické a územní plánování a zapojit tak i politiky.】

Zdeněk Černý

[Závěry konference udržitelný rozvoj měst

Na přípravě liberecké konference se podílelo mnoho osob, někteří z nich přijali i roli moderátorů jednotlivých tematických bloků. A tak jsou nejvíce povolanými k formulování závěrů, případně k rozsáhlejšímu zamyšlení nad tématem konference. První blok se týkal udržitelného rozvoje v Liberci a regionu. Druhý a třetí blok zde shrnují Petr Klápště a Vlasta Poláčková. Čtvrtý blok, zaměřený na otázky udržitelného rozvoje ve vztahu k plánovací praxi a právnímu rámci ČR, široce komentuje Milan Körner.

[zahraniční a domácí příklady stavby měst podle zásad udržitelného rozvoje

Příspěvky:

Rozvoj holandského města Amersfoort – Niewland a 1MW Projekt (Heino Abrahams)

Příspěvek představil dvě velká rozvojová území v Amersfootu – již dokončenou čtvrť Niewland (cca 5 000 bytových jednotek, počátek plánování v 80. letech 20. století) a aktuální rozvoj v konceptu 1 MW projekt a pokusil se shrnout poučení, které z projektů v Amersfootu vyvodili. První projekt se zaměřil zejména na ekologickou udržitelnost (úspora a recyklace materiálů, využití solární energie, pasivní energetické zisky). Problémy se objevily zejména ve dvou rovinách – (1) menší důraz byl kladen na veřejné prostory a vnější vazby do okolí, které se nepodařilo dotáhnout do podobně ekologické a přitažlivé podoby jako bloky budov, (2) ekologická řešení byla naplánována „shora“ – obyvatelé řadu z nich nepochopili a způsobem života a úpravami svých domů některé z použitých principů popřeli. V dalších projektech proto Amersfoot klade větší důraz na veřejné prostory, vybavenost území a vazby na okolí a zapojování obyvatel do plánování, aby byli s výsledkem ztotožnění.

Příklady realizací udržitelných měst (Matthias Koziol)

Příspěvek byl zaměřen spíše na architekturu a představil několik realizací v Německu. Na úvod představil cíle nastavené na celonárodní úrovni pro udržitelnou výstavbu – např. snížení emisí CO₂ o 80 % do roku 2050 oproti úrovni z roku 1990 a zároveň pokrytí spotřeby energie obnovitelnými zdroji (v kombinaci jejich nárůstu a úspor). V odpovědi na otázku k tomu doplnil, že v Německu územní plánování může předepsat maximální energetickou spotřebu v území a nyní se jedná o novele, která z tohoto učiní povinnost. Konkrétní příklady novostaveb z měst Hamburk a Freiburg ilustrovaly možnosti dosažení těchto cílů u nových souborů. Zajímavým příkladem byla rekonstrukce památkově chráněných bytových domů v Prenzlau. Ukázala, že existuje výrazný potenciál i v rekonstrukcích památkově chráněných objektů, ale je k tomu třeba dialogu mezi ochranou památek a environmentálními nároky – není udržitelné prosazovat jedno slepě na úkor druhého.

Panelová diskuse:

Možnosti hodnocení udržitelného rozvoje (Martin Říha, Karel Maier, Ivan Rynda, Jana Kaválková a Lubor Hruška-Tvrдый)

Závěry panelové diskuse 2. bloku:

Důvody pro nadstandardně udržitelná řešení

- Lidé by měli stát o co nejkvalitnější ekonomicky dosažitelná a technicky reálná řešení kvůli svému zdraví a obecně kvůli kvalitě života – a právě k trvale udržitelné kvalitě života, nikoli k plnění samoúčelných hesel, směřuje koncept udržitelného rozvoje.

- Platné právní předpisy určují mezní a obecná ještě přijatelná řešení na hraně dlouhodobé udržitelnosti, jak jsou na základě vědeckých poznatků stanoven jako jakýsi celostátně garantovaný minimální konsenzus. To by v demokratické společnosti nemělo bránit, aby si dílčí občanské komunity kraje, města či obce nemohly stanovit parametry lepší než tyto mezní. Naopak je to žádoucí – tím, že se již zabývají konkrétním územím, mohou vyjít z jeho specifik a tam, kde to má smysl, být náročnější, než jsou obecné požadavky. Je však důležité, aby toho bylo dosaženo ve shodě se „stakeholdery“, podílejšími se na správě a využívání toho kterého správního území.

Možnosti územního plánování, legislativa a nástroje

Pro hledání udržitelných řešení je zásadní práce s vizemi a variantami budoucího rozvoje. To se dnes děje poměrně málo z několika spolupůsobících důvodů:

- Postupně došlo ke změně pojetí územně plánovací dokumentace od vizi o možném dalším vývoji města či obce do podoby regulativního právního dokumentu. Tam, kde neexistují jiné dokumenty, není pro více a skutečné koncepční alternativy prostor.
- Strategické plánování je oddělené od územního plánování a tím i od území – opatření a úkoly v něm řešené tak nevychází přímo z charakteristik území a jsou tím pádem nekonkrétní.
- Chybí povědomí o smyslu a kvalitách územního plánování mezi politiky i laiky. Politici se často nezajímají, laici zaujímají negativní postoj.

Aby se tento problematický stav změnil, není nutné vytvářet nové dokumenty, ale začít efektivně pracovat s těmi stávajícími – používat důsledně územní studie pro prověřování variant a vizí rozvoje a provázat práci na strategických a územně plánovacích dokumentech (k chybějícímu povědomí viz dále).

Role urbanistů, pořizovatelů a politiků

- Urbanisté by měli zlepšit své komunikační dovednosti a využít je: Aktivně ovlivňovat politiky i veřejnost – pomáhat vytvářet poptávku po kvalitních a udržitelných řešeních (médiu, vzdělávání, nevyzvané náměty) a po kvalitní legislativě. Naslouchat – držet tužku pro lidi – aby byla výsledná řešení sdílenou vizí a existovali spojenci, kteří ji pomohou realizovat.
- Pořizovatelé by se měli snažit aktivně navrhnout využití územních studií pro prověřování rozvoje území. Na krajské úrovni to lze snáze než na ORP, jejíž správní obvod nemá svoji politickou reprezentaci.】

Zapsal Petr Klápště

Legislativní rámec a zakotvení udržitelného rozvoje v plánování sídel

Příspěvky:

Environmentální pilíř a celkové ukotvení vyhodnocení vlivů na udržitelný rozvoj území (David Třešňák)

Příspěvek shrnul legislativní rámec vyhodnocení vlivů na udržitelný rozvoj území s důrazem na SEA a NATURA. Druhá část příspěvku byla zaměřena na praktické zkušenosti ze zpracování SEA.

Hodnocení sociálního a ekonomického pilíře udržitelného rozvoje (Lubor Hruška-Tvrdý)

Velmi zajímavý příspěvek o přístupu k analýzám a vyhodnocení vlivů na sociálně-ekonomické podmínky s konkrétními příklady z Ostravska.

Píšťany – zkušenosti z vyhodnocení vlivů na udržitelný rozvoj území, které vzbudilo řadu otázek (Petr Vávra)

Příspěvek ukázal problematiku vyhodnocení vlivů územního plánu na udržitelný rozvoj v velmi malé – nesamostatné obce.

Panelová diskuse:

Možnosti hodnocení udržitelného rozvoje (Martin Říha, Karel Maier, Ivan Rynda, Jana Kaválková a Lubor Hruška-Tvrdý)

Závěry 3. bloku:

SEA

- Ačkoliv se má jednat o hodnocení strategie, vyhodnocení se v praxi zaměřuje zejména na hodnocení jednotlivých návrhů (například veřejně prospěšných staveb u ZÚR, návrhů využití dílčích ploch u ÚP). Přitom podrobnost a konkrétnost návrhů v obou dokumentacích je pro takový přístup nevhodná, což vyplývá ze samotného principu ZÚR a ÚP, které stanovují podmínky pro využití území, neumísťují přesně konkrétní investice. Bylo by vhodné v metodice podpořit odlišnost SEA od EIA.
- Hodnocení SEA je vhodné zpracovávat ve spolupráci s projektantem ÚPD již v procesu zpracování vlastního návrhu, který může být dle výsledků SEA průběžně korigován.

RURÚ

- Rozbory udržitelného rozvoje území mají význam, pokud jsou kvalitní.
- Bylo by vhodné, aby RURÚ sloužily i mimo rámec samotného územního plánování, aby vynaložené veřejné prostředky byly lépe využity. Zejména výsledky SWOT analýz, střety a problé-

my k řešení by mohly být úspěšně využity ve strategickém plánování.

- Význam indikátorů je pomocný. Je nezbytná jejich kvalitní interpretace a stanovení vhodných relací pro jejich vyhodnocení.
- Při získávání podkladů pro rozbor udržitelného rozvoje v oblasti sociálního pilíře je vhodné použít i sociologické sondy a průzkumy a další metody komunitního plánování.

VVURÚ

- Vyhodnocení vlivů ÚP (ZÚR) na udržitelný rozvoj území, tak jak se realizuje v současné praxi, nepřináší užitečné výsledky, a to ani v případě, že požadavky legislativy jsou naplněny.
- Je třeba hledat příčiny tohoto stavu, a pokud bude třeba, změnit požadavky legislativy na VVURÚ.
- Pomoci by mohly i metodické pomůcky zaměřené zejména na ekonomický a sociální pilíř, které jsou proti pilíři životního prostředí mnohem méně „prozkoumané“. Nemají dostatečnou podporu dotčených orgánů včetně ministerstev.
- Problematické je vyhodnocení malých nesamostatných území, kde vyváženost pilířů není a ani není žádoucí v rámci dané územní jednotky její dosažení. Máme sice k dispozici RURÚ za větší území ORP, ale vztahovat VVURÚ malé obce k celému ORP je obtížné a ani legislativa to v plném rozsahu vyhodnocení nepředpokládá.
- Významný je vztah k VVURÚ a RURÚ. Tyto práce na sebe jednoznačně navazují, což vyplývá i z legislativy. VVURÚ by mělo ověřit, zda hodnocená ÚPD skutečně řešila problémy určené k řešení a přispěla k odstraňování kritických nevyvážeností v území.
- Vize obsahuje cíl, kam má řešené území směřovat. Je proto logické, že by ji měli mít politici, měla by být obsažena ve strategických plánech, mělo by se s ní pracovat v ÚPD. Problémem je změna vize, kterou s sebou často přináší změna politické reprezentace. Pokud se pořizuje ÚPD v území, kde žádná vize stanovena nebyla, lze ji zformulovat v rámci zpracování zadání navazujícího na ÚAP a na doplňující průzkumy a rozbor. Řešení ÚP (ZÚR) by mělo vytvořit pro naplnění vize podmínky. Existuje-li v území vize, lze lépe zpracovat VVURÚ, protože je možné strategii hodnotit i podle toho, zda k naplnění vize přispívá.
- V budoucnosti by bylo vhodné rozvíjet spolupráci mezi strategickým a územním plánováním, protože oba obory spolu velmi úzce souvisejí, mohou na sebe navazovat, využívat některé podklady a společně mnohem efektivněji ovlivňovat vývoj území.】

Zapsala Vlasta Poláčková

< Program konference doprovázela minivystavka, kde byl představen soutěžní návrh udržitelné městské čtvrti Nová Ruzyně (Petr Klápště a kol.) a studentský projekt týkající se ekologického řešení brownfieldu ve Vysočanech, který v programu představila Michaela Fišerová

[nevyrovnanost pilířů udržitelného rozvoje území

Problémem je již nevyjasněnost rozhraní mezi jednotlivými pilíři. Vymezit rozhraní je v podstatě nemožné, neboť jakákoliv aktivita v rámci „ekonomického“ rozvoje či „environmentální“ ochrany má důsledky na obyvatele a jejich sociální prostředí.

Území (jakkoliv velké) je ve svých charakteristikách výrazně diferencované, a to jak ve svých přirozených potenciálech, tak ve schopnosti je využít.

V každém ze tří pilířů lze sledovat problémy, týkající se v řadě případů i celé planety.

Průběh některých jevů, např. změny klimatu, zřejmě bude k délce lidského života poněkud vzdálenějším problémem. Masová migrace je již problémem značně aktuálnějším a není vyvolávána jen válečnými konflikty.

Přes značné technické a technologické úspěchy, kterých lidstvo dosáhlo, stále existují rozsáhlé regiony, které nejsou svým obyvatelům schopné zajistit základní potřeby (práce, bydlení, obživa) ani na té nejnižší úrovni.

Současná ekonomická krize již postihuje řadu vyspělých zemí. Vzhledem ke globálnímu propojení finančních toků, často ovlivňovaných imaginární, reálnou hodnotou aktiv (akcií, dluhopisů), je nebezpečí pokračující recese velmi pravděpodobné.

V kontextu těchto úvah jsou některá hodnocení „udržitelného rozvoje“ poměrně nevýznamná. I když pomineme vnější vlivy, je zřejmé, že o jakési vyváženosti lze uvažovat jen u takových regionů, které vykazují významnější zastoupení atributů jednotlivých pilířů. Pravděpodobně by to bylo možné na úrovni krajů. Závažným problémem (oproti regionům jiných zemí) je velmi nízká zodpovědnost, která souvisí s nízkým podílem zdrojů, vytvořených v těchto územních jednotkách na zde realizované spotřebě.

Rozhodující investice a provoz infrastruktury krajů jsou hrazeny z republikového rozpočtu, příp. ze zdrojů EU. Rozdělování těchto příjmů do krajů (i obcí) jen velmi málo koreluje s ekonomickou výkonností těchto regionů. V lepším případě jsou toky do regionálních rozpočtů odvozovány od počtu obyvatel (provoz), značná část (investice) je však výrazně ovlivněna lobováním

Existence regionálních disparit je dlouhodobě vnímána jak na národních úrovních, tak i v rámci širších společenství zemí (zejména v EU jsou dlouhodobě sledovány programy na snižování „rozdílů“ jednotlivých regionů).

Úspěšnost finančních transferů je poměrně nízká. Značná část prostředků je spotřebována „na cestě“ ke konečnému uživateli. Zprostředkování „pomoci“ se stalo velmi výhodným a málo transparentním podnikáním. Poskytovaná (v podstatě darovaná) podpora je často využívána neefektivně. Příjemce „pomoci“ často není schopen saturovat následné provozní náklady realizované investice.

Problémy environmentálního pilíře jsou často identifikovatelné lokálně. Zejména se jedná o vlivy na přírodní hodnoty a hygienu prostředí. V případě sociálního a ekonomického pilíře mají problémy téměř vždy regionální charakter.

Závažným problémem ČR je vymezení regionů NUTS, které zastírá (zejména v oblasti ekonomické výkonnosti) vnitřní rozdíly krajů. Ty jsou totiž nejnižší jednotkou (NUTS3). Že se nejedná o jednotky homogenní, je zcela zřejmé. V řadě zemí EU jsou regiony NUTS3 výrazně menší (přibližně v úrovni okresů) a samostatně jsou sledována velká města, která se většinou výrazně odlišují (nejen v tvorbě HDP) od ostatního území.

Jako statistické jednotky jsou velmi problematická spádová území (SO) ORP, resp. POÚ.

V obou kategoriích se centry staly v řadě případů města (obce) s nedostatečným populačním a ekonomickým potenciálem, v některých případech též bez faktického spádového území.

V řadě zemí jsou jednotlivé kategorie center poměrně přesně definovány. Mimo počtu obyvatel a pracovních míst jsou to též minimální standardy sociální infrastruktury (škola, zdravotnictví, kultura, sport aj.).

Problémy hodnocení ekonomického pilíře

Výkonnost ekonomiky (a v podstatě též schopnost uspokojování služeb obyvatel) je v zemích EU sledována řadou ukazatelů, z nichž za nejvýznamnější (i když ne zcela bezproblémový) je považována tvorba HDP na obyvatele v přepočtu kupní síly. Tento ukazatel tedy zahrnuje i vyšší náklady obyvatel výkonnějších regionů (zejména velkých měst).

- V ČR jsou zamlčovány výrazné rozdíly tvorby HDP v menších územních jednotkách, než jsou kraje, které jsou „nejnižšími“ jednotkami (NUTS3).
- Za větší problém lze považovat rozsáhlé přerozdělování bez ohledu na to, jak se jednotlivé regiony (města) podílejí na vytváření zdrojů.
- Dlouhodobý „rozvoj“ nelze odvíjet od „schopnosti“ regionu/města (lobing, dotace aj.) přivést do rozpočtu (investice, provoz) prostředky vygenerované jinde (týká se i států). Tento rozvoj musí být založen na co nejvyšším využívání potenciálu území, a tím i určité ekonomické autonomii.
- Měla by existovat regionální/lokální zodpovědnost za vytváření zdrojů a jejich využívání, a to ve více úrovních – kraje a minimálně statutární města. Okresy jsou v současné době statistickými jednotkami, lze za ně sledovat podstatné ukazatele; vzhledem k tomu, že nemají samosprávnou úroveň, nemohou být garanty využívání rozpočtů.
- U menších jednotek (většina SO ORP) je téměř vyloučena (bez masivních transferů) možnost úspěšně řešit ekonomický a sociální pilíř. SO ORP a SO POÚ jsou především statistickými jednotkami bez „zdrojů“.
- Zlepšování kvality „vyšších služeb“ vede k potřebě vymezení rozsáhlejších spádových oblastí (např. nemocnice), které jsou ekonomicky značně náročným zařízením.
- Vytvoření plánovacích regionů (zřejmě zahrnujících více okresů) u nás nemá tradici ani oporu v zákoně. V některých krajích však mimo aglomerace krajského města existují další aglomerace měst, které jsou populačně i ekonomicky srovnatelné se slabšími krajskými městy.
- Velmi často je přeceňován význam investic do infrastruktury (dopravní, technické, sociální). Zejména se jedná o dálnice a hlavní silnice, které jsou budovány státem. Některé stavby však neprokazují významné přínosy pro rozvoj území. Vzhledem k tomu, že nejsou jasně formulovány priority ve výstavbě a přestavbě silniční sítě, jsou realizovány stavby s relativně nízkým využitím, zatímco důležitější stavby jsou neustále oddalovány.
- Investice představují kumulovaně velké objemy, avšak významnější jsou dlouhodobé náklady na údržbu a provoz systémů a umořování půjček (dluhů). „Lehce“ získané investice

mohou být danajským darem, trvale zatěžujícím rozpočet obce, příp. kraje. V mnoha případech se nelze ani prodejem areálu (objektu) dostat z dluhové pasti.

- Podceňovaný je polohový potenciál, který má více faktorů a je velice rozdílný, výrazně je ovlivňován též prosperitou a atraktivitou blízkých pólů osídlení a kvalitou dopravních vazeb k vyšším centrům i významným rekreačním areálům.
- Poloha na hlavních trasách (silnic, železnic) je sice pozitivním faktorem, nikoliv však zárukou rozvoje města (regionu).
- Ekonomická výkonnost měst/regionů se proměňuje v relativně delších cyklech směrem vzhůru. Směrem opačným probíhá změna rychleji (např. zánik významné ekonomické aktivity), vzhledem k masivnímu přerozdělování však regrese není u nás na rozdíl od jiných zemí dostatečně čitelná.
- Investiční pobídky státu do některých regionů jsou málo efektivní. Komparativní výhody (nižší náklady na relativně kvalitní pracovní sílu) v podstatě již pominuly a sledované záměry tzv. strategických zón zřejmě zůstanou v řadě lokalit nenaplněny.

Problémy hodnocení sociálního pilíře

Hodnocení „udržitelnosti“ v úrovni vymezených SO ORP nemůže poskytovat hodnověrné výsledky. Existují rozsáhlé spádové obvody se silným centrem (např. Kladno) a na druhé straně počtem obyvatel malé obvody se slabým centrem (např. Votice). Poměrně významný počet center ORP (70 měst) nedosahuje velikosti 10 tis. obyvatel.

Při této velikosti center je problematické zachování komplexní obslužné funkce pro spádové území. V 16 případech je souhrnný počet obyvatel SO ORP nižší než 15 tisíc.

Základní školství je potřebné řešit na úrovni SO POÚ. I zde lze považovat za nejmenší velikost obce 5 tis. obyvatel.

Střední školství spíše odpovídá úrovni okresů, které až na výjimky měly centra s více než 20 tis. obyvatel (v evropských souvislostech je možné je považovat za střední centra). Řada center SO ORP je menší než 15, resp. 10 tis. obyvatel.

Obdobná situace jako ve středním školství je i ve zdravotnictví (nemocnice) a kultuře. To neznamená, že obdobná zařízení sociální infrastruktury nemohou být i v menších městech (zejména v územích vzdálenějších od středních center).

Závažným sociálním problémem je věková a kvalifikační úroveň obyvatel některých regionů.

Vysoké zastoupení starších věkových skupin obyvatelstva a nezaměstnaných je:

- v periferních územích s nízkou nabídkou pracovních příležitostí i obslužných funkcí;
- v bývalých průmyslových centrech, kde zanikla podstatná část pracovních míst a ekonomicky aktivní obyvatelstvo buď vyjíždí za prací, nebo migruje.

Větší zastoupení starších občanů je též ve velkých městech. Tato skutečnost vyvolává potřebu rozsáhlých sociálních služeb. Zařízení těchto služeb mohou být i v jiných obcích s příznivým obytným prostředím.

Nejzávažnějším problémem je nabídka pracovních příležitostí, kterou u slabých center nelze v žádoucím rozsahu a struktuře poskytnout.

Vyjíždějící obyvatelstvo pochopitelně část svých obslužných potřeb uspokojuje v místě dojíždky za prací a za vzděláním, kterým je obvykle větší město. Tato skutečnost zpětně ovlivňuje efektivitu (a v podstatě i kvalitu) obslužných zařízení populačně či ekonomicky slabších center osídlení.

Časová dostupnost center ORP není v případě slabých center relevantním kritériem, neboť dojíždka je směřována k centrům

(i vzdálenějším) s vyšší úrovní nabídky služeb i pracovních příležitostí. Těmi jsou bývalá okresní města a některá další města obdobného regionálního významu. Určitá část dojíždky směřuje ke krajským městům (a dalším vyšším centrům) nebo do měst v okolí jader metropolitních regionů, zejména hl. m. Prahy. Tato dojíždka má někdy i nadregionální charakter (vč. vyjíždky obyvatel krajských měst).

Poměrně významným problémem je vysoký počet velmi malých obcí. Řada z nich vznikla po roce 1990 rozpadem dřívějších administrativních obcí a následná spolupráce až na výjimky není uspokojivá. V některých malých obcích je problémem i ustavení obecního zastupitelstva či udržení hospody.

Česko s výjimkou „výměny“ obyvatelstva v Sudetech po 2. světové válce nepostihuje rozsáhlá migrace. Největší změny se udály v souvislosti se socialistickou industrializací, která byla doprovázena rozsáhlou výstavbou bytů převážně v panelových domech v průmyslových městech. Důsledkem bylo opouštění venkova, kde byl nadbytek pracovních sil. Současný suburbánní rozvoj zdaleka nedosahuje tehdejších migračních objemů a většinou se týká (ve větším rozsahu) zejména Pražského metropolitního regionu a příměstských území několika dynamických měst zejména v případech, kdy tento „rozvoj“ nelze realizovat v jejich „malém“ administrativním území.

Pokud územní plánování nebude propojeno s ekonomickými možnostmi realizace plánovaných záměrů, jsou proklamace o udržitelném rozvoji území převážně nereálnými vizemi.

Tím, že nedochází ke korekci rozsahu záměrů (vč. některých staveb dopravní infrastruktury) z titulu jejich neefektivnosti, jsou i územní plány velmi často „naddimenzované“. Neodpovídají (až na výjimky) možnému reálnému vývoji, který lze odvodit ze skutečného potenciálu obce, města, regionu. Potenciál území je obvykle značně nadhodnocován, a to nejen komunálními a regionálními politiky, ale též větší částí plánovačů. Seriózní odborníci by jak ve strategických dokumentech, tak v územních plánech měli svým klientům předkládat řešení vycházející z možností území, které jsou v jednotlivých případech značně odlišné. Zaměření regionálních disparit rozhodně nepřispívá k formulování reálných cílů rozvoje území.

Významným problémem odpovědného plánování je ovlivňování skutečností, že rozpočty regionů (měst/obcí) jsou v malé míře v relaci s jejich ekonomickými přírůsky. Rozsah výnosů z přímých daní je jen malou částí regionálních/obecních rozpočtů. Převaha prostředků z rozpočtového určení daní výrazně snižuje hodnověrnost strategického rozhodování a i zodpovědnost politiků za nenaplnění proklamovaných „rozvojových“ vizí. Za této situace je formulování a především realizování optimálního (regionálně diferencovaného) vývoje téměř nemožné.

V evropském prostoru je ve městech soustředěno cca 80% obyvatel; ve Velké Británii 90%, v Polsku 77%, v Německu a ČR 74%. Koncentruje se v nich ještě větší podíl ekonomických a dalších aktivit. Města ovlivňují podstatné části území většiny evropských zemí.

V ČR je v současné době 597 měst, z toho jen 268 (tj. méně než 45%) má více než 5 tisíc obyvatel. Více než 5 tis. obyvatel mají dále čtyři obce, které nejsou městy. Třináct center ORP má méně než 5 tisíc obyvatel.

Problémy udržitelného rozvoje měst byly tématem semináře v Liberci. Řadou závažných problémů (souvisejících v ČR významně i s problematickou legislativou) se však tento seminář nezabýval.】

Milan Körner

Z výročního shromáždění Asociace vznikl podnět pověřit novou radu Asociace, aby uspořádala interní diskusní seminář k dalšímu směřování Asociace a ostatně k nejpalčivějším problémům naší profese vůbec. Toto jednodenní setkání se uskutečnilo na půdě Útvaru rozvoje hl. města Prahy. Členové Asociace byli na podzim loňského roku obesláni mailem, na základě této výzvy se shromažďovali náměty, témata jednání i seznam účastníků. Jednání probíhalo ve třech pracovních skupinách a jejich moderátoři poskytli záznam a závěry z jednání.

[1. pracovní skupina: k problémům oboru

Autorita oboru, resp. urbanistů a územních plánovačů, je v současné době nízká. Diskutována je i jeho potřebnost. Důvodů je celá řada a tento workshop by se měl pokusit je alespoň částečně analyzovat a naznačit možné cesty ke zlepšení této situace.

K diskusi byly předchozím oznámením předloženy tyto problémové okruhy:

- nekonceptnost a nesrozumitelnost dokumentace,
- strategie vs. implementace,
- cíle – možnosti – prostředky – zodpovědnost,
- nedostatky v komunikaci s odborníky a veřejností,
- neexistence komplexnějších pracovišť, týmové práce,
- nedostatečné znalosti zahraničních přístupů (zkušenosti) a jejich možné využití v odlišných podmínkách,
- role architekta, urbanisty, plánovače.

Oproti předpokladům se nepodařilo udržet výše naznačená dílčí témata, neboť většina vystoupení a následných diskusí je z celkem pochopitelných důvodů překračovala.

Úvod Milana Körnera:

Co dnes může očekávat politik a občan od územního plánu

- **Strategickou vizi (koncept) rozvoje území/města**

Velmi vzdálenou, nepodloženou zárukami či možnostmi realizace, málo srozumitelnou, neobsahující různé vývojové scénáře a stanovení priorit pro nejbližší období. Není samostatným výstupem, ale je promítnuta (nesystémově) do územního plánu.

- **Územní plán**

Převážně regulativní dokument – výrazně ovlivněný:

- nehierarchicky pojímanými limity,
- spekulativními developerskými záměry,

- ambicemi komunálních politiků,
- častými změnami s vazbou na volební období.

Územní plány nejsou vnímány jako pozitivní víceméně komplexní řešení, ale převážně z hlediska parciálních zájmů. Porozumění znesnadňuje nestanovení priorit a tím pochybnosti o řadě sledovaných záměrů.

Kritika směřuje zejména k těmto oblastem:

- výhrady k dotčení vlastních pozemků veřejnými záměry,
- návrhy „lepšího řešení“ na úkor někoho jiného,
- odmítání jakékoliv regulace,
- snaha o větší regulaci neodpovídající měřítku a časovému záběru dokumentu a realnosti jeho naplňování.

Výkladů (diskusí) se převážně účastní kritici, pozitivně naladěni občané i podnikatelé postrádají u územního plánu stabilitu a garanci záměrů v reálném časovém horizontu.

Jak zlepšit vnímání urbanismu/územního plánování veřejností

Veřejnost (často i odborná) spojuje náš obor především s mediálními kauzami sledujícími téměř výhradně parciální zájmy.

Chybí srozumitelné vysvětlení potřeby usměrňování budoucího rozvoje území, ze kterého by vyplývaly přínosy (pro obce/obyvatele) v blízkém i střednědobém časovém horizontu.

V území je třeba lokalizovat i funkce, které mohou být lokálně objektivně či subjektivně negativně vnímány, avšak jsou pro standard a vazby v území (zejména urbanizovaném) nezbytné.

„Tržné“ stimulované rozvojové koncepce vedou k problematické lokalizaci a nadbytečnosti kapacit některých záměrů, zejména u veřejných zařízení pak k vysokým provozním ztrátám.

- Již ve fázi koncepce (strategické vize) je třeba formulovat priority vývoje území s vazbou na reálné možnosti naplnění.

- Územně plánovací dokumentaci i proces jejího pořizování je třeba zásadně zjednodušit, měla by srozumitelným způsobem vyjadřovat základní koncepci vývoje území a kontext s regionálními záměry.

- Návrhové období ÚP obce by mělo být poměrně krátké (do 10 let) a mělo by obsahovat garantované záměry, nikoliv nereálné sny.

- Plán by měl garantovat proporční vývoj na vlastním území obce (nebo seskupení obcí) vč. potřebných servisních činností (likvidace odpadu apod.).

- Plochy a koridory dopravy a jiných systémů nelze vytěšňovat na „sousední“ území (každá plocha má svého vlastníka a leží na území nějaké obce).

- Stát, kraje, obce by měly pro veřejné investice (dopravní, technická a sociální infrastruktura, veřejná prostranství, zeleň aj.) získávat potřebné pozemky a optimalizovat je pro budoucí záměry směnou.

- Územní plány by měly garantovat, že navržené řešení vykazuje minimální negativní vlivy na obytné a přírodní prostředí, je technicky a investičně přiměřené svému účelu a umožňuje funkci s přijatelnými provozními náklady.

- Zlepšení stavu bude zřejmě dlouhodobou záležitostí, neboť bude vyžadovat výchovu ke spoluzodpovědnosti všech účastníků plánovacích i realizačních procesů

Co by měly sdělovat územně plánovací dokumentace

Koncepční vize rozvoje regionu/města (obce v rámci širšího kontextu)

- Měly by reflektovat nejen optimistické scénáře, ale vycházet z reálného, zejména regionálního ekonomického potenciálu.

- Republikové koncepce by měly nastavit (a to i v souvislosti nadnárodních vazeb) diferencované scénáře rozvoje regionů a priority republikových investic do (zejména) dopravní infrastruktury.

- Osídlení je relativně stabilní, větší změny lze očekávat (pozitivní i negativní) jen v souvislosti s významnými impulsy (krize, katastrofy, objevy), které umožní nebo vynutí nová řešení.
- Úspěšné recepty na všeobecné dosažení nadstandardu se zatím nenašly, spíše dochází (i přes masivní subvence) k prohlubování disparit.
- Přirozené (zejména negativní) rozvojové potenciály lze jen výjimečně ignorovat, významně pozitivní potenciál je spíše výjimečným jevem, v průběhu času může být i odlišně vnímán

Územní plán – podklad pro řízení územního vývoje (regionu/města/obce) v reálném časovém horizontu (cca 10 let) by měl směřovat:

- k odstranění hlavních deficitů dosavadního vývoje,
- k saturování potřeb obyvatel ve více úrovních (obec, region),
- k řešení podstatné části vazeb s vysokou četností i souvisejících potřeb v nižší regionální úrovni (na „vlastním“ území),
- k optimalizaci provozních nákladů (zejména u veřejné infrastruktury),
- ke zlepšení „obrazu“ sídel a krajiny prostřednictvím **reálných** záměrů.

Následující text zaznamenává vystoupení jednotlivých účastníků i některé reakce v následných diskusích (využití záznamu P. Klápštěho a poznámek V. Mackoviče).

Willy Hána

- směřování společnosti, dal několik podnětů k další orientaci Asociace
- urbanismus nebyl konfrontován v nových podmínkách
- oddělení urbanismu a územního plánování
- urbanistická koncepce v územním plánování prakticky neexistuje
- územní plánování postrádá vlastní koncepci vč. ekonomického myšlení

Diskuse

- je urbanismus překonán, v čem se projevuje, vytváří koncepce
- územní plánování je nástrojem, v současném pojetí převažuje regulace nad koncepcí, směřuje k obraně před následujícím soudním napadením
- současná legislativa ÚP koncepci rozvoje nevylučuje, ve formalizovaném pojetí ÚPD je však možnou nadstavbou nikoliv podmínkou „kvality“
- co může učinit Asociace pro změnu současné situace

- rozdělení problematiky do tematických skupin
- odborná diskuse, spolupráce s ostatními
- legislativa
- útlum rozvojového boomu vytváří prostor pro přehodnocení dosavadních přístupů

Petr Klápště

- vztahy v území (citové, investiční)
- informace a jejich předávání
- zpětná vazba (sociální sítě, spolky aj. aktivity)
- fragmentace – specializace
- změna role odborníka
- strategie (vize, instituční rámec)
- implementace – úkoly
- regulativy – regulace, závazky

Role architekta:

- sociální inženýr asi již dále ne
- advokát (klienta, obyvatel?)
- facilitátor – naslouchač a hodnotitel
- legislativní expert
- publicita – práce s veřejností skrze média
- politika architekta
- management architekta

Diskuse

Jako urbanisté bychom měli najít svou polohu, jakou problematikou se chceme zabývat

- musíme být schopni sdílet, že se problémy chceme zabývat
- komunikace mezi veřejností a profesí
- požadavky a projekt zadává samospráva – „výuka“ komunálních politiků – starostů (problém čtyřletého volebního období)
- komunikace uvnitř týmu má být hierarchizovaná, hlavou týmu nemusí být architekt
- existují problémy s komunikací mezi urbanisty a navazujícími profesemi (GIS × CAD)
- výuka veřejnosti vč. dětí – o čem je urbanismus a územní plánování
- výuka odborníků – umění prezentace oboru i územních plánů
- existuje manuál pro zastupitele – asociace by mohla zpracovat výukový manuál o urbanismu a územním plánování – pro zastupitele i veřejnost
- koordinace se strategickým plánováním
- spolupráce s jinými neziskovými organizacemi

Vladimír Soukeník

- urbanistická ekonomie může být korektivem návrhu
- urbanistická ekonomie jako součást ÚPD
- nástroj k jednoduššímu zdůvodnění návrhu ÚP (především pro zastupitele)
- vyhodnocení realizovatelnosti ÚP (právní, finanční, časová a technická proveditelnost – scénáře realizovatelnosti)

Diskuse

- metodologie strategického plánování – cíl, proces, výsledek (dnes je implementace v zadání ÚP, chybí vize – cíl)
- proces (zlepšení komunikace) může být cílem – vzdělávání
- chybí zpětná vazba

Václav Zůna

- problémy s pořizováním ÚP
- střet vize a ekonomie
- výběr zpracovatele, kritérium cen
- průběh zpracování, problém kontroly – chybí kvalita
- absence kontrolního mechanismu kvalitní oponentury
- výsledek zpracování, co má být skutečně územní plán (kuchařka, vize, strategie rozvoje nebo vybarvené funkční plochy?)
- asociace by se měla otevřít dalším oborům: politologie, životní prostředí, sociologie....
- jakou roli má dnes architekt

Oldřich Hysek

- chybí koncepční stupně ÚPD
- koncepce se odehrává před zadáním, projektant ÚP dělá pouze dokumentaci
- výkres urbanistické koncepce jako povinný?
- otázka nezávislosti zpracovatele ÚPD

Téma urbanistických pracovišť, hlavních architektů měst a souvisejících problémů se nepodařilo vzhledem k nedostatku času rozsáhleji diskutovat.

Vytvoření (obnovení) koncepčních urbanistických pracovišť na úrovni krajů či větších měst, která by umožnila multidisciplinární diskuse přístupné odborné i laické veřejnosti. Tato relativně malá pracoviště (se spolupracujícími experty) by měla být schopná formulovat stanoviska jak k obecným problémům oboru, tak k problémům regionálním či komunálním. Neměla by být správci dat o území, ani orgány státní správy, ani komerčními projektovými kancelářemi, ale spíše odbornými autoritami.

Rozdílná je situace v regionální úrovni (kraje), kde role tohoto týmu je především ve strategické úrovni. Vedoucím tedy nemusí být architekt, ale respektovaná osobnost s rozsáhlými mezioborovými znalostmi.

V úrovni města vždy bude nezbytnost vyjadřovat i postoje k architektuře. Proto by mimo mezioborových znalostí měl mít „architekt“ reálné zkušenosti s projektováním. Vážným problémem může být nebezpečí prosazování subjektivního architektonického, resp. urbanistického názoru.

Diskuse

- autorita zpracovatele by měla být personifikována
- Asociace by měla podporovat vytváření urbanistických pracovišť
- Asociace by měla aktivně nabízet expertní oponenturu ZÚR a ÚP – sbor expertů + marketing
- multiprofesionalita
- využití evropské spolupráce
- iniciování vstupu mladých do Asociace
- semináře jsou obrazem Asociace

- pokračovat ve workshopech a jiných menších akcích, ne pouze ve dvou velkých seminářích za rok

Úkoly pro Asociaci

- Vzdělávat veřejnost a propagovat obor (že je užitečný, jak mu rozumět).
- Překonávání negativního obrazu produkce – (ne) srozumitelnost způsob – (ne) nekonceptčnost sdělení – (ne) komunikace
- Hledat cesty ke tvorbě strategií (tvorbě koncepcí tak, abychom se skutečně podíleli na jejich vzniku) a propojení se strategickým plánováním.
- Navázat spolupráci s dalšími organizacemi (ev. získat nové členy v jiných odbornostech):
 - medializace a komunikace,
 - další příbuzné obory, školy jiných oborů,
 - starostové, komunální a regionální politici,
 - neziskové organizace, Think-tanky.

- Zhodnotit a (z jiných metodologií, zejména strategického plánování) obohatit postup práce v oboru. (Formulace cílů a další strategické postupy; implementace a reálnost; zpětná vazba; komunikace – s veřejností, se zastupiteli, s podnikatelskou sférou).
- Aktivně se vyjadřovat (nabízet expertizu) k aktuální územně plánovací činnosti.
- Zajistit kontinuitu urbanistické koncepce v území – hledání garanta.
- Pokračovat ve workshopových akcích Asociace.
- Zapojit mladší kolegy do činnosti Asociace a využít aktivit ECTP.
- Asociace by měla usilovat o změnu legislativy (přínejmenším v úrovni vyhlášek), která by směřovala ke zjednodušení a srozumitelnosti územně plánovací dokumentace.】

Zaznamenal Milan Körner

[2. pracovní skupina: pro kvalitu dokumentace

[Standardy digitálního zpracování

Standardy – týkají se dvou základních okruhů dat:

- podkladů (příkladem jsou ÚAP) – zde je jednoznačná potřeba standardizace, nicméně ani ÚAP nemají jednotné datové modely pro kraje a ORP; potřebné by byly i ÚAP za celou republiku,
- výstupů (například ÚP).

Situace v oblasti standardů digitálního zpracování ÚP:

- Existuje několik metodik digitálního zpracování ÚP doporučovaných kraji.
- Z toho plynou různé zkušenosti a postoje projektantů (i pořizovatelů) ke standardům digitálního zpracování (pozitivní i negativní).
- Velkým nedostatkem je existence více standardů na území republiky a jejich velká rozdílnost.
- Současně probíhají aktivity na platformě INSPIRE – PLAN FOR ALL, které sledují sjednocení dat, se kterými pracuje státní správa – tedy i výstupů ÚP. Partnerem je v ČR hlavně MV, MŽP. Do roku 2015 se očekává povinnost sjednocení těchto výstupů v rámci EU. Hrozí, že neovlivníme požadavky na výstupy ÚP a že nebudou z našeho hlediska vyhovovat.

Cílem by dle většiny účastníků pracovní skupiny mělo být:

- obsahové sjednocení standardů výstupů ÚP (včetně digitálních) na území celé republiky,
- koordinace s aktivitami INSPIRE, PLAN FOR ALL.

Co pro to lze udělat:

Asociace:

- Podpoříme potřebu standardizace, zejména urbanistických výstupů.
- Vytvoříme pracovní skupinu pro standardizaci s cílem ovlivnit dění, zkusíme v prvé řadě sjednotit „legendu“ ploch s rozdílným způsobem využití.

MMR:

- Nabízí komunikaci na toto téma, chce slyšet jednoznačnou specifikaci rozsahu a účelu standardizace.

KOVIN:

- koordinační výbor pro implementaci INSPIRE
- adresa: inspire@cenia.cz
- Podle dostupných podkladů by se nás měla týkat pracovní skupina SDIC, může se tam údajně přihlásit i zástupce projektční firmy přímo, jsou tam „gisáči“ z krajů.

Osvěta prostřednictvím Asociace – Aktualit a dalších workshopů.

[Standardy výkonů – ČKA

Stav:

- ČKA má pracovní standardy, na jejich zpracování se podíleli členové AUÚP, proběhla oponentura členy Asociace (podzim 2010).
- Je třeba další oponentura, nabízí se MMR.

Cíl:

- Vydat standardy, navázat na ně stanovením pracností, poskytnout je pořizovatelům a projektantům.

Co pro to lze udělat:

- Zástupci AUÚP ČR v PS pro Urbanismus, územní plánování a krajinu v ČKA to budou sledovat a ovlivňovat.

[Další vlivy na kvalitu dokumentace

Stav:

- změny dokumentace – požadavek, aby změny koncepce nebyly řešeny jen změnou ÚP, ale novou dokumentací v legislativě není, projektanti nemohou obvykle ovlivnit zadání,
- změny probíhají nekoordinovaně na pracovištích několika projektantů – kde je pak koncepce?
- oslabování role projektantů v procesu tvorby ÚP,
- nenaplnění § 55,
- nezapojování specialistů pro nedostatky peněz,

- zapojení veřejnosti do projednání ÚP až při vydávání OOP,
- někdy i negativní vlivy DO,
- nefunkční mechanismus průběžné kontroly nadřízeným orgánem.

Cíl:

- posílit význam urbanistické koncepce, naši schopnost ji definovat v ÚP a také ji aplikovat
- posílit roli projektanta – jeho kompetence i odpovědnost v procesu zpracování i pořizování
- autonomie pořizovatelů versus samospráva

Co pro to lze udělat:

- pokusit se zpracovat příklady formulování urbanistické koncepce v ÚP včetně odůvodnění na půdě AUÚP,

- pokusit se zajistit spoluúčast projektanta na tvorbě zadání ÚP (legislativní změnou?),
- osvěta
- mimo jiné s cílem vysvětlit význam koncepce, potřebu jejího dodržování,
- vysvětlit, k čemu je kvalitní ÚP – z různých hledisek různé pohledy, sblížit názory,
- zpracování ÚPD přesunout na úřady územního plánování? – jeden z názorů, jak řešit řadu problémů najednou,
- snažit se o upřesnění § 55?
- zkusit začlenit pravidla pro změny již do samotného ÚP?
- povinně angažovat do týmu projektantů ÚP některé profese, alespoň krajináře?

[Výběrová řízení

Stav:

- stálý pokles cen vedoucí k poklesu kvality a k likvidaci nezávislých projektantů,
- chybí jiná kritéria než ceny ve výběrových řízeních.

Cíl:

- návrat kvality jako kritéria výběru.

Co pro to lze udělat:

- soutěže o návrh – dejme pravidla! – stejný cíl má ČKA,
- vzory pro výběrová řízení (kompetence MMR),
- zrušit dotace, lze-li vybírat jen dle ceny.】

Zaznamenala Vlasta Poláčková

[3. pracovní skupina: pro legislativu

Pracovní skupina se zaměřila na předem rozeslané okruhy problémů, jednání bylo věcné a velice konstruktivní. K jednotlivým okruhům byl nejprve v krátkém úvodu shrnut současný právní stav a po diskusi byly předsedajícím shrnuty závěry, které se týkají nejen legislativy, ale i potřeby metodik, výkladů apod.

[Má být územně plánovací dokumentace závazná a přezkoumatelná soudem nebo má být interním pokynem, od kterého se lze v rozhodnutí odchýlit a přezkoumatelné bude jen rozhodnutí?

Úvod:

Změnu z hlediska přezkoumatelnosti soudem oproti stavu před rokem 2007 nepřinesl ani tak nový stavební zákon, jako vstup do EU a respektování úmluv a směrnic, nový správní řád, změna soudního řádu správního, rozsudek Ústavního soudu, že obecně závazné vyhlášky, kterými byla vyhlášena závazná část územně plánovací dokumentace (dále jen ÚPD), jsou přezkoumatelné jako opatření obecné povahy, a rozsudek Nejvyššího správního soudu (dále jen NSS), že pro soudní přezkum není podstatný název, ale zda se po hmotně-právní stránce jedná o opatření obecné povahy (o čemž u ÚPD tento soud nepochybuje). Do budoucna má tedy územní plánování dvě možnosti uvedené v otázce.

Závěry:

- Udržet závaznost ÚPD pro rozhodování.
- Docílit změnou zákona, aby ÚPD byla přezkoumatelná po zákonem stanovenou dobu, max. 3 roky od nabytí účinnosti.

- Změnou zákona ukončit možnost přezkoumávání ÚPD schválené před 1. 1. 2007.
- Soudní rozhodnutí by neměla ignorovat základní principy územního plánování; tam, kde znění stavebního zákona umožňuje výklad jdoucí proti těmto principům, změnit příslušná ustanovení stavebního zákona, v ostatních případech nabídnout NSS účast zástupců Asociace na seminářích NSS s cílem diskutovat v obecné rovině případy, kdy hrozí nebezpečí výkladu práva v rozporu s věcnou logikou řešení.
- V souvislosti s uvažovaným přenesením prvoinstančního soudního přezkumu opatření obecné povahy na krajské soudy navrhnout, aby byli ustaveni soudní znalci v oboru územní plánování (popř. vznikl okruh expertů), kteří by v případě projednávání komplikovaných kauz soudcům připravili jako podklad pro jejich uvážení ustanovení právních předpisů ve vzájemných souvislostech.

[Územní plán

Problematika územně analytických podkladů obcí a doplňujících průzkumů a rozborů jako podkladů pro zadání a návrh územního plánu

Úvod:

Územně analytické podklady (dále jen ÚAP) obcí nikdy nemohou beze zbytku nahradit doplňující průzkumy a rozborů (dále jen P+R), i kdyby byly ÚAP dokonalé. Současný stav není uspokojivý. Doplňující P+R se neobjevily ve stavebním zákoně, ale jen ve vyhlášce, nejsou uvedeny jako podklad pro návrh, ale jen pro zadání. Na obsah doplňujících P+R není ani na MMR jednotný

názor. Doplňující P+R nejsou (a pravděpodobně ani nemohou být) v zákoně zařazeny mezi vybrané činnosti ve výstavbě, které vykonávají jen autorizovaní architekti.

Závěry:

- Doplňující P+R nenahrazují ÚAP, ale doplňují je o údaje a rozborů nezbytné pro zadání a návrh územního plánu.
- Dobré ÚAP jsou významnou pomocí, musí však být stále zdokonalovány a aktualizovány, jejich pojetí by mělo být lépe pojato i ve vyhlášce.
- Ustanovení o povinnosti zpracovat doplňující P+R jako podklad pro zadání musí být přeneseno z vyhlášky do zákona.
- Obsah doplňujících P+R v právních předpisech neupravovat, jiný obsah bude v území bez územního plánu a jiný v území, kde je navazováno na dosud platný územní plán obce nebo sídelního útvaru.
- Se zdokonalováním ÚAP a rostoucím pokrytím území ČR územně plánovací dokumentací se bude snižovat rozsah doplňujících P+R, nikdy však nebudou územně analytickými podklady plně nahrazeny.
- V doplňujících P+R by měly být shromážděny podklady pro návrh urbanistické koncepce a koncepce krajiny, doporučuje se i doplnění významných záměrů dostupných od jiných subjektů než poskytovatelů údajů pro ÚAP.
- Důležitou úlohou doplňujících P+R je zjištění závad a střetů zájmů místního významu, které nejsou obsaženy v ÚAP.
- Z doplňujících P+R by měly být důležité údaje přejímány do ÚAP, jako poskytovatel by mohla být z hlediska zákona vnímána obec.

- K problematice doplňujících P+R je třeba zpracovat doporučující metodiku.
- Zadání, které na doplňující P+R navazuje, by vždy mělo obsahovat věcné požadavky na řešení, ale s výjimkou již vydaných územních rozhodnutí by nemělo předurčovat umístění záměrů; v opačném případě nelze nalézat optimální řešení.

Vztah pořizovatel – projektant (zejména u zadání, projednávání ÚPD a odůvodnění)

Úvod:

Z řad projektantů je voláno po spoluúčasti projektanta na tvorbě návrhu zadání. Z hlediska stavebního zákona je návrh zadání v pravomoci pořizovatele a určeného zastupitele, schválení zadání v pravomoci zastupitelstva obce. Při veřejném projednání zajistí pořizovatel ve spolupráci s projektantem výklad územně plánovací dokumentace. Problémem je odůvodnění návrhu územního plánu: projektant (a mnohdy ani pořizovatel) není zvyklý zdůvodňovat řešení dle požadavků správního řádu, z právních předpisů není zcela jednoznačné, kterou část zpracovává projektant a kterou pořizovatel (obecná zásada: části, které mohou předcházet projednání, zpracovává projektant, ostatní pořizovatel; nejvhodnější je upravit uvedený vztah ve smlouvě o dílo).

Závěry:

- Podmínkou kvalitního územního plánu je dobrá spolupráce pořizovatel – projektant – zastupitelstvo obce.
- Zvážit zapojení projektanta do přípravy návrhu zadání (legislativně nebo aspoň metodikou).
- Zejména u velkých měst, ale i v obcích s obtížnou problematikou, je třeba osvěta nad rámec projednávání návrhu s veřejností podle stavebního zákona.
- Nemělo by být přípustné, aby pořizovatel a projektant byla jedna osoba.

Proces pořizování (včetně možnosti zjednodušení)

Úvod:

Hlavní etapy pořízení územního plánu: rozhodnutí zastupitelstva obce o pořízení ÚP, projednání a schválení jeho zadání, (v případě variant řešení koncept územního plánu + projednání + pokyny pro zpracování návrhu a jejich schválení), společné jednání o návrhu, stanovisko krajského úřadu – nadřízeného orgánu územního plánování, (úprava návrhu), řízení o územním plánu = veřejné projednání, (v některých případech podstatná úprava a opakované veřejné projednání za účasti dotčených orgánů), úprava (tzv. nepodstatná, je-li potřebná), vydání

zastupitelstvem, doručení veřejnou vyhláškou, nabytí účinnosti.

Závěry:

- Je možné v novele stavebního zákona spojit dnešní koncept a společné jednání o návrhu do jedné etapy za podmínky, že v této etapě budou připuštěny varianty řešení, bude umožněno komukoliv uplatňovat podmínky a po této etapě bude zastupitelstvem vybrána výsledná varianta řešení.
- U opakovaného veřejného projednání by mělo být jednoznačně legislativně upraveno, že stanoviska, připomínky a námítky lze uplatnit jen k částem řešení, které byly od posledního jednání změněny.
- U ZÚR a územního plánu je posouzení vlivů na udržitelný rozvoj území spojeno s posouzením vlivů koncepce na životní prostředí (SEA), nikoliv s posouzením vlivů záměru na životní prostředí (EIA), podrobnosti EIA by proto neměly být u ZÚR a územního plánu vyžadovány ani NSS.
- Projednat s MMR a MŽP možnost společné metodiky k posuzování vlivů koncepce na životní prostředí a na území Natura 2000, která by upřesnily, v jakých případech je potřeba posuzovat návrh plochy umožňující umístit výrobu nebo plochy pro sport (dnes jsou zbytečně posuzovány takřka vždy, přestože se jedná o nabídku pro možné investory a záměr není znám, tudíž nejsou známy ani vlivy na ŽP).

Urbanistická koncepce (obsah, zda ji lze vyjádřit podle dnešních předpisů)

Úvod:

Podle § 43 odst. 1 stavebního zákona je urbanistickou koncepcí plošné a prostorové uspořádání. Z uvedeného ustanovení a z přílohy č. 5 vyhlášky č. 500/2006 Sb. vyplývá, že je urbanistická koncepce povinnou součástí územního plánu (jeho výrokové části). Graficky může být vyjádřena v hlavním výkresu nebo v samostatném výkresu (opět tedy ve výrokové části, která je závazná pro regulační plán a pro rozhodování). Obsah a způsob vyjádření urbanistické koncepce takřka není právními předpisy omezen a je zde ponechána velká vůle projektantovi k jejímu vyjádření. Obecně však platí, že by územní plán neměl zacházet do podrobností regulačního plánu nebo územního rozhodnutí. Slabé místo: o možném zpracování samostatného výkresu urbanistické koncepce je mnohdy rozhodováno už v zadání ještě před výběrem projektanta a ten pak nemůže tuto skutečnost v průběhu zpracování ovlivnit.

Závěry:

- Dnešní právní předpisy nebrání vyjádření urbanistické koncepce, lze ji případ-

ně vyjádřit i schémata, která lze zařadit do výrokové části.

- Koncepce obecně má být vyjádřena v určité posloupnosti: zásady územního rozvoje > územní plán > regulační plán, urbanistická koncepce pak především v posloupnosti územní plán > regulační plán.
- Urbanistickou koncepcí neoddělovat od koncepce uspořádání krajiny, musí být provázána i s koncepcí dopravní a technické infrastruktury.
- Mnohdy chybí vize rozvoje a její propojení s urbanistickou koncepcí.
- V komplikovanějších územích by bylo vhodné zpracovat urbanistickou koncepcí formou studie (po právní stránce by se jednalo o územní studii), jako podkladu pro zadání i návrh územního plánu, a v následném procesu pořizování územního plánu ji už jen korigovat s ohledem na jiné veřejné zájmy.
- Územně analytické podklady nejsou vhodným nástrojem pro vyjádření urbanistické koncepce, ale mohou obsahovat důležité podklady pro její návrh.
- Urbanistická koncepce je mnohdy rozměňována tlakem stavebních úřadů a někdy i zastupitelů na to, aby obsahovala podrobnosti náležející až architektonickému návrhu projektové dokumentace stavby, do těchto podrobností nesmí její návrh sestoupit.
- Stavební úřady často urbanistické koncepci nerozumí nejen obecně, ale ani jejímu vyjádření v ÚPD, zde by mělo MMR zahájit osvětovou kampaň včetně zpracování metodiky pro stavební úřady.
- V návaznosti na předchozí bod by měla být zpracována i pomůcka pro obce vysvětlující postavení obce v územním řízení a její možnosti ovlivnit rozhodnutí o zájmu investora.
- V územních plánech je často koncepce pouhého umístění nových rozvojových ploch vydávána za urbanistickou koncepcí, tento omyl je třeba vyvracet, jedná se jen o dílčí část urbanistické koncepce.
- Ke zmírnění neustálého tlaku na vymezování dalších a dalších rozvojových ploch by výrazně pomohlo vyšší zdanění pozemků nacházejících se v těchto plochách.

Posuzování vlivů na udržitelný rozvoj území

Úvod:

Udržitelný rozvoj území (dále jen URÚ) spočívá ve vyváženém vztahu podmínek pro příznivé životní prostředí, pro hospodářský rozvoj a pro soudržnost společenství obyvatel území, který uspokojuje potřeby současné generace, aniž by ohrožoval podmínky

života generací budoucích; URÚ je jedním z cílů územního plánování (§ 18 odst. 1 SZ). Vyhodnocení vlivů PÚR (vždy), ZÚR (vždy) a územního plánu (je-li požadováno v zadání) na URÚ je součástí této dokumentace, a proto za vyhodnocení jako celek zodpovídá projektant – autorizovaný architekt. Vyhodnocení vlivů na URÚ obsahuje vždy i vyhodnocení vlivů koncepce na životní prostředí (SEA), pro které je vyžadována samostatná autorizace udělovaná MŽP. Pokud příslušný orgán ochrany přírody nevyloučí významný vliv územního plánu na evropsky významnou lokalitu nebo ptačí oblast (Natura 2000), je součástí SEA i vyhodnocení vlivu na Naturu – pro toto vyhodnocení je vyžadována další samostatná autorizace udělovaná MŽP. Požadavky na vyhodnocení SEA u územního plánu, stanovené orgánem ŽP krajského úřadu, jsou směrodatné pro rozhodnutí, zda toto vyhodnocení vyvolá potřebu zpracování konceptu územního plánu. Je-li požadováno pouze vyhodnocení návrhu řešení ve srovnání se současným stavem, není koncept potřeba (nejedná se o územně rozdílné varianty) a vyhodnocení se zpracovává až u návrhu. Pro úplnost je třeba uvést, že u regulačního plánu se posouzení vlivů na URÚ neprovádí, posuzuje se pouze vliv záměru na životní prostředí (tzv. EIA) bez posouzení vlivů na další dva pilíře URÚ.

Závěry:

- Požadavky orgánů ŽP na SEA jsou u ZÚR a územního plánu zbytečně obsáhlé a neodpovídají obsahu těchto dokumentací; je třeba projednat s MŽP.
- K příloze ke stavebnímu zákonu by bylo vhodné vydat společnou metodiku MMR a MŽP.
- Má-li se orgán ŽP a příslušný orgán ochrany přírody odpovědně vyjádřit, zda posuzovat vliv na ŽP, nebo zda lze vyloučit významný vliv na Naturu 2000, musí návrh zadání obsahovat i údaje, podle kterých je možno tato rozhodnutí učinit; nedostatek důvodů vede tyto orgány k oprávněné opatrnosti a následně k posuzování vlivů, které se ukáže jako zbytečné; na nedostatečný obsah zadání z uvedených hledisek upozornil i Nejvyšší správní soud.
- Mezi pořizovateli ÚPD vznikl dojem, že Nejvyššímu správnímu soudu není zcela zřejmý rozdíl mezi variantami postačujícími v některých případech pro SEA (jedna varianta návrh řešení a druhá varianta nulový stav), nevyvolávající potřebu konceptu územního plánu, a územně rozdílnými variantami vyžadujícími koncept; bylo by vhodné na tyto rozdíly poukázat (viz úvod k tomuto bodu).

Změny územních plánů

Projednávání tohoto bodu nepředcházely vysvětlující úvod, nebyl potřeba.

Závěry:

- Změnami by neměla být měněna základní koncepce (urbanistická, uspořádání krajiny, dopravní a technické infrastruktury); toto nelze jen doporučovat, příslušné ustanovení chybí ve stavebním zákoně.
- Většina oprávněně kritizovaných záměrů byla vnesena do územních plánů právě jejich změnami, zpravidla iniciovanými ze strany zastupitelů motivovaných investory a vlastníky pozemků.
- Velmi často je ignorován § 55 odst. 3 SZ o prokázání potřeby vymezení nových zastavitelných ploch; jedná se o nezákonnost, která by měla být řešena krajskými úřady v přezkumném řízení.
- Není naplňována povinnost vyhotovení územního plánu zahrnujícího právní stav po vydání každé změny (§ 55 odst. 4 SZ); úhrada nákladů na toto vyhotovení by některé obce odradila od pořizování změn, které nejsou z hlediska obce potřebné.
- Zvažít, zda by pořízení změny nemělo být ve SZ vázáno vždy na zprávu o uplatňování územního plánu v uplynulém období (§ 55 odst. 1 SZ) a výjimku z tohoto ustanovení umožnit jen ve veřejném zájmu.

[Vztah mezi PÚR, ZÚR, územním plánem a regulačním plánem

Projednávání tohoto bodu nepředcházely vysvětlující úvod, nebyl potřeba.

Závěry:

- Bylo konstatováno, že po věcné stránce je velká mezera mezi ZÚR a územním plánem; ZÚR se blíží spíše PÚR (jedná se jen o zásady, i když to někdy není rozsudky NSS ctěno); chybí detailnější podklad pro přebírání záměrů (především koridorů) ze ZÚR do ÚP.
- Ve vazbě na předchozí bod a problém v něm uvedený existují jen dvě vhodná řešení: připustit právními předpisy v aktualizacích ZÚR detailnější řešení ploch a zejména koridorů (pak by se jednalo o podklad pro územní plán závazný, ale bylo by nutné umožnit uplatňovat námítky vlastníků k těmto detailnějším částem řešení a rozhodování o nich zastupitelstvem kraje) nebo krajskými úřady v masivním měřítku pořizovat územní studie zpochybňující řešení ploch a koridorů ZÚR (podklad by byl ale nezávazný); pouhé upřesňování řešení územními plány nezajišťuje z hlediska širších vztahů (ná vaznosti na území dalších obcí) kvalitní řešení.
- Z rozsudků NSS je zřejmé, že nebyl tímto soudem pochopen základní vztah mezi dokumentacemi ve smyslu postupného

upřesňování řešení od politického zadání (v PÚR – jen schémata), přes zásady řešení (v ZÚR – podrobnost odpovídá měřítku 1 : 100 000), dále přes koncepci řešení (v ÚP – nejčastěji odpovídá měřítku 1 : 5 000), po konkrétní detailní návrh řešení (v RP nebo územním rozhodnutí); zřejmě se to neobejde bez novely stavebního zákona, která by zabránila postupné likvidaci tohoto principu, na kterém je územní plánování založeno, a posunula jednotlivé dokumentace do obkreslování již vyprojektovaných záměrů, na které byla zpracována EIA; pak by územní plánování nemohlo naplňovat cíle a úkoly uvedené v § 18 a 19 SZ (koordinace využití území, vytváření koncepcí atd.).

- Obsah jednotlivých dokumentací a vztah popsany v předchozím bodě nepochopily především dotčené orgány, které v ZÚR i územním plánu vyžadují podrobnosti náležející rozhodnutím ve věci; jestliže je urbanistům vytýkáno, že se dosud nenačili dostatečně zdůvodňovat navrhovaná řešení, vypořádání připomínek a námitek, pak stanoviska dotčených orgánů se požadavkům vyplývajícím z právních předpisů (zejména § 68 odst. 3 správního řádu) ani neblíží; ze strany MMR a krajských úřadů by mělo dojít k uspořádání vysvětlujících seminářů (spíš školení) organizovaných pro dotčené orgány a ze strany pořizovatelů by neměla být přijímána stanoviska, která nejsou dostatečně odůvodněna a obsahují požadavky, které nejsou opřeny o žádné ustanovení zákona.

Podle programu se předpokládalo, že budou ještě probírány okruhy problémů:

【Regulační plán (obsah, proces, zda vždy musí nahradit územní rozhodnutí),

【Různé.

V průběhu jednání bylo dohodnuto, že je vhodnější podrobněji probrat předchozí body a k neprobraným okruhům problémů se sejít samostatně.

V závěru bylo doporučeno, aby se předseda Asociace obrátil dopisem na soudce NSS se snahou vysvětlit vybranou problematiku územního plánování, umožňující různé výklady, a požádal předsedu NSS, zda by zástupce Asociace mohl být přizván k seminářům NSS zaměřeným na problematiku územního plánování.

Setkání, které bylo otevřeno všem členům Asociace, bylo označeno za velice prospěšné. Zároveň byla konstatována potřeba častějších setkávání a vzájemného diskutování problémů oboru.】

Zaznamenal Tomáš Sklenář

[standardizace dat územního plánování v kontextu směrnice inspire

V českém územním plánování není mnoho témat, která by byla dlouhodobě vnímána tak kontroverzně jako standardizace digitálního zpracování územně plánovací dokumentace. Jde přitom o jedno z nejlépe teoreticky i prakticky prozkoumaných témat, kterému je věnována pozornost již více než 15 let od úplných počátků využívání CAD a GIS v územním plánování. Podívejme se proto na standardizaci trochu z nadhledu a připomeňme si, čeho se standardizace týká a co v základních rysech sleduje. Následně se rozhlédneme, kam v tomto směru došla česká územně plánovací praxe a odkud nyní přicházejí aktuální impulsy – na evropskou směrnici INSPIRE.

Standardizace obecně není vůbec v územním plánování novou záležitostí. Tradičně se různými formami a prostředky hledá optimální způsob sjednocení „jazyka“, jímž promlouvají územní plánovači ke svému okolí a sobě navzájem. Protože jejich typickým prostředkem komunikace je mapa (plán, výkres), hlavní snahou je nalézt společnou shodu na tom, CO by mohla mapa obsahovat (obsahová a významová standardizace) a JAK by to mělo být znázorněno, aby to bylo čitelné a srozumitelné pro co nejširší okruh uživatelů (grafická standardizace). Problém standardizace je, že pokaždé představuje zjednodušení. Na jedné straně stojí vždy požadavek na obecnou srozumitelnost, jednoduchost a univerzální jednotnou platnost, na straně druhé je variabilita a pestrost skutečného života. Směřování obsahové a významové standardizace pro územní plány našlo svůj aktuální odraz ve vyhlášce č. 501/2006 Sb., o obecných požadavcích na využívání území, která v hlavě II definuje tzv. plochy s rozdílným způsobem využití, přičemž závazně sjednocuje jejich název a význam pro všechny nově zpracovávané plány. Minimální povinný (tj. standardní) seznam a obsah výkresů územního plánu z pohledu toho, jaké informace tam mají být znázorněny, je definován v příloze č. 7 vyhlášky č. 500/2006 Sb., o územně plánovacích podkladech a územně plánovací dokumentaci. Druhé téma, totiž standardizace grafického vyjádření jednotlivých informací v územním plánu, závazně určeno není. Tvorba výkresové dokumentace se řídí neformálním profesním zvyklostním „standardem“, který de facto sjednocuje základní vyjádření, zejména pokud jde o barvy, jednotlivých hlavních prvků plánu. Je třeba říci, že akceptace alespoň hlavních rysů tohoto neformálního standardu komunitou územních plánovačů je téměř bezvýhradná.

Z tohoto pohledu by se mohlo zdát, že problém sjednocení vyjadřovacích potřeb

územního plánování je v zásadě vyřešen. Bohužel, jak to tak bývá, ďábel (stejně jako Bůh) se skrývá v detailu. Brzy po rozšíření informačních technologií do oblasti zpracování územních plánů se ukázalo, že tradiční obsahová a grafická standardizace nemusí stačit. Důvodem je nová forma komunikace – vedle psaného slova a mapového (papírového) vyjádření přibyla také forma elektronické výměny dat. Prostředkem přenosu informací již není papír, ale počítač, který na straně autora plánu dekomponuje původně kompaktní informaci do podoby dílčích datových částí – v případě map vrstev –, které po přenosu informace k uživateli zpět rekonstruuje do podoby komplexní mapové kompozice. Provedení dekompozice mapy na dílčí části má velmi dobré důvody, data lze snadno udržovat, aktualizovat, měnit jejich symbolizaci a víceúčelově je využívat pro zobrazení v různých výkresových sestavách, informačních systémech atd. Navíc mapa dekomponovaná do jednotlivých vrstev je obvykle podstatně méně náročná na kapacitu úložného prostoru.

Je zde ovšem jedno úskalí: aby mohlo dojít na straně příjemce informace ke správné rekonstrukci dat do podoby validní informace, je nezbytné, aby systém uživatele (a uživatel sám) znal klíč, který byl použit pro dekompozici. Možností, jak mapové informace rozdělit do jednotlivých datových vrstev (souborů), jaké informace o jednotlivých mapových prvcích budou – a v jaké podobě – uloženy, je téměř neomezené množství. Klíči k tomuto rozdělení se říká datový model. A právě standardizace datového modelu, tedy sjednocení způsobu uložení elektronické informace obsahu výkresů územního plánu (a také např. ÚAP), je oním ďábovým kopýtkem. Problémů kolem standardizace datového modelu je řada, paradoxně však v zásadě nejsou povahy technické.

Na rozdíl od papírových výstupů, které jsou čitelné a využitelné pro velmi širo-

ké publikum, nemusí být elektronická forma pro všechny účastníky územně plánovacího procesu vždy uchopitelná. Důvodem je samozřejmě vyšší náročnost na technickou vybavenost a know-how, které jsou nutné pro správné „rozšifrování“ zdrojových dat do podoby informace. Rozšifrování má nejčastěji podobu výkresu nebo jeho části zobrazené v počítačové aplikaci. Uživatel musí umět aplikaci ovládat, znát způsob načtení dat, způsob zobrazení, získání informace o prvcích atd., což je samozřejmě vždy náročnější než pohled do papírové mapy¹. Na druhou stranu existuje řada úkolů, které papírová mapa vyřešit nedokáže (např. kteří vlastníci pozemků jsou přímo dotčeni osou navrhované nové komunikace?). Reálné nasazení elektronických aplikací je ovšem vždy otázkou četnosti těchto úloh, zájmu o ně a celkové efektivity investice do technologií a vzdělání z hlediska rozhodujících praktických potřeb uživatele.

Hlavní význam systematického datového zpracování výstupů územního plánování je obvykle spatřován ve čtyřech oblastech:

1. Možnost využití dat pro informační aplikace a systémy (např. možnost zjistit podrobné informace o regulativech a výměrách plochy kliknutím do mapy).
2. Možnost využití dat pro navazující analytické úlohy (např. možnost zjištění střetů limitů využití území ÚSES s nově navrhovaným záměrem dopravní infrastruktury).
3. Uspornění zpracování územně plánovacích dokumentací v případě aktualizací.
4. Uspornění nového zpracování územně plánovacích dokumentací (efektivní možnost kontrol průběhu a souměrnosti hranic, snadné výpočty bilancí aj.).

Bohužel výhody tohoto systematického zpracování často požívá někdo jiný, než kdo výstup pořizuje a platí. Tento problém je častý u malých obcí, jejichž území je přehledné a rozvojová dynamika malá. Pro tato drobná území vesměs analýzy není nutné provádět díky silné místní znalosti starosty nebo lokálních elit, nicméně data o nových skutečnostech vzniklých procesem územ-

¹ Stejnou informační hodnotu a obdobně využití jako papírová mapa má také digitální podoba výkresu ve formátu rastrového obrázku. I když se jedná o digitální výstup, jeho využitelnost pro navazující vyhledávací a analytické úlohy je velmi omezená. Z toho důvodu nejsou rastrové ekvivalenty papírových map standardizačním tématem.

niho plánování jsou velmi žádoucí pro nad-
místní (ORP) a regionální uživatele (kraje).
Z tohoto důvodu se na úrovních ORP, ale
zejména krajů objevují stimulační progra-
my (granty) pro podporu standardizovaných
datových výstupů územních plánů a územ-
ně analytických podkladů. Mechanismus
kompenzací může být optimálním můstkem
pro zajištění zpracování výstupů UPD v ja-
kosti, která přesahuje běžné místní potře-
by. Definice této jakosti prováděná „shora“
však musí vždy brát v úvahu účelnost a vá-
žit míru požadavků tak, aby svými nároky
nepřevážila pracnost zpracování vlastního
obsahu dotčené územně plánovací doku-
mentace. Více se tématu věnuje příspěvek
J. Poláčka v tomto čísle.

Na rozdíl od obsahové a významové
standardizace prvků územních plánů ne-
existuje v české národní legislativě žádný
předpis, který by upravoval způsob datové-
ho zpracování, a co víc, neexistuje ani žád-
ný legislativní požadavek na digitální zpraco-
vání výstupů územního plánování v digitální
podobě. Díky rychlému rozvoji služeb eGo-
vernmentu a elektronických informačních
služeb veřejné správy, mezi jehož prakticky
řešená témata patří i územní plánování, jsou
územní plány a územně analytické podkla-
dy zpracovávány téměř výhradně digitálně.
Dlouhodobá absence jednotného vodítka
pro zpracování (datového, nikoli věcného!)
však způsobuje, že české územní plánová-
ní mluví na datové úrovni příliš mnoha jazy-
ky, čímž postrádá uchopitelnost a sdělnost
pro okolní svět informačních systémů. Stan-
dardizace územně plánovacích dat je při-
tom otázkou, kterou je možné řešit pouze
z aktivity odborníků-územních plánovačů.
Jen oni totiž mohou specifikovat, jaké in-
formace jsou pro převod do datové podoby
podstatné a jaké nikoli, jaké jsou význam-
né z hlediska právního procesu zpracová-
ní, jaké jsou podstatné pro zobrazení ve vý-
kresové podobě atd. Pozice informatiků je
v tomto ohledu spíše druhotná, má povahu
konzultační a mediační, teprve po společ-
ném rozboru věcné stránky může nastou-
pit čistě technologický návrh řešení. Díky
objektivní potřebě dat územního plánování
pro informační služby a kvůli zmíněné ne-
uchopitelnosti reálných digitálních výstupů
tak může dojít k situaci, kdy dojde ke vzniku
neformálního či – v horším případě – závaz-
ného standardu pro nejčastěji využívané vý-
stupy z pozice výlučných potřeb tvorby in-
formačních systémů. Je zřejmé, že takto
vzniklý standard nemusí být vůči územnímu
plánování nijak přátelský.

Mohlo by se zdát, že taková situa-
ce u nás nemůže jen tak nastat. Je doce-
la dobře možné, že v českých podmínkách

by k takové situaci asi ještě chvíli samovol-
ně nedošlo. Jenže je tu ještě někdo další.
Stačí se pozorněji podívat na dění na evrop-
ské úrovni a naše pozornost by měla rázem
zbystrit.

INSPIRE

Problematika sjednocení zpracování a ob-
sahu geografických (v novějším pojetí „pro-
storových“) dat popisujících nejdůležitější
a nejčastěji využívaná témata není specifi-
kum českého územního plánování. Obdob-
né problémy byly od poloviny 90. let řešeny
na evropské úrovni v souvislosti s nutností
provádět meziregionální a mezinárodní ana-
lýzy a srovnávací studie, zejména v oblasti
životního prostředí. Z tohoto podhoubí na-
konec vznikla iniciativa Evropské komise IN-
SPIRE – INfrastructure for SPatial InfoRma-
tion in Europe. Cílem této iniciativy je vytvořit
právní podmínky pro vznik tzv. evropské in-
frastruktury prostorových dat k podpoře po-
litik v oblasti životního prostředí a politik,
které životní prostředí ovlivňují. Nejedná se
přitom o žádnou okrajovou aktivitu. Zámě-
rem INSPIRE je dosáhnout právně závaz-
né standardizace velké části mapově orien-
tovaných dat všech úrovní veřejné správy
v EU, které se dotýkají nejen přímo témat ži-
votního prostředí, jako je např. ochrana pří-
rody a hygiena prostředí, ale také dat všech
témat, která jsou pro řešení environmentál-
ních problémů nepostradatelná. Mezi tato
témata patří polohopisné podklady (katastr,
ortofotomapy), data o dopravní a technické
infrastruktuře, data o demografii, a také vy-
braná data územního plánování.

Přípravné období INSPIRE skončilo
14. 3. 2007, kdy byla přijata Evropským
parlamentem a Radou směrnice č. 2007/2/
ES, o zřízení Infrastruktury pro prostorové
informace v Evropském společenství (IN-
SPIRE). Do české legislativy byla směrnice
INSPIRE implementována prostřednictvím
novely zákona č. 123/1998 Sb., o právu
na informace o životním prostředí, která vy-
šla jako zákon č. 380/2009 Sb. Podrobně-
ji vybraná ustanovení zákona č. 380/2009
Sb. rozpracovala vyhláška č. 103/2010 Sb.

Co je předmětem směrnice INSPIRE?

Směrnice INSPIRE předně definuje
okruhy dotčených subjektů. Jde především
o tzv. „orgány veřejné moci“, v terminologii
zákona č. 123/2009 Sb. „povinné subjek-
ty“, jimiž jsou zjednodušeně řečeno sub-
jekty veřejné správy na všech úrovních a fy-
zické nebo právnické osoby vykonávající
přímou nebo nepřímou působnost ve vzta-
hu k životnímu prostředí na základě zvlášť-
ních předpisů.

K určení, na která data se vztahují spe-
cifikace směrnice INSPIRE, slouží tři přílo-
hy směrnice (v originále *Annex*) I–III. V kaž-
dé příloze je definován seznam témat, která
jsou touto přílohou dotčena, přičemž roz-
dělení na tři části má význam organizačně
časový. S ohledem na složitost dat jednot-
livých témat jsou pro každou přílohu nastave-
ny jiné termíny pro naplnění standardizač-
ních povinností a povinností sdílení. Přílohy
I–III směrnice INSPIRE jsou do českého
právního řádu transponovány prostřednic-
tvím přílohy č. 1. vyhlášky č. 103/2010 Sb.

Klíčovým prvkem směrnice INSPIRE
je požadavek na vytvoření národního geo-
portálu, který má být provozován jako in-
formační systém veřejné správy a má slou-
žit k centrálnímu publikování a zpřístupnění
standardizovaných prostorových dat a in-
formací o nich vytvářených povinnými sub-
jekty. Geoportál je spravován ministerstvem
životního prostředí (které následně pově-
řilo tímto úkolem svou podřízenou agentu-
ru CENIA). Veškeré povinnosti vztahující se
ke směrnici INSPIRE musí být realizovány
prostřednictvím národního geoportálu, tj.
data musí být cílově nejen standardizová-
na, ale také popsána a vystavena na tom-
to geoportálu, aby je bylo možné vyhledat
a použít. Národní geoportál INSPIRE byl
spuštěn v lednu 2011 na adrese <http://geoportal.gov.cz>.

Směrnice INSPIRE prostřednictvím zá-
kona č. 123/2009 Sb. upravuje několik zá-
kladních okruhů týkajících se standardiza-
ce a sdílení prostorových dat. Jsou to:

- Metadata (popisy dat).
- Specifikace dat (datové modely).
- Síťové služby (pro přístup k datům).
- Sdílení dat (pravidla použití a licence).
- Monitoring a reporting (informace
o fungování INSPIRE).

Přestože všechna tato témata zasluhu-
jí pozornost, z pohledu českého urbanisty
v roce 2011 jsou bezprostředně významná
zejména metadata a specifikace dat. Povin-
né subjekty musí na národním geoportálu
zpřístupnit data a metadata k těmto datům
ve standardizovaném formátu. Připravit
transformace všech dotčených dat i meta-
dat do nově požadovaných standardů za-
bere nějaký čas, stejně jako nějakou dobu
trvá i příprava samotných standardů pro ka-
ždé téma prostorových dat. Z toho důvodu
směrnice obsahuje harmonogram postup-
ného naběhu povinností. Obecně platí, že
pro nově vytvářená data jsou termíny krat-
ší než pro existující datové sady. Stejně tak
povinnosti zpřístupnění metadat nastávají
dříve než povinnosti pro zpřístupnění vlast-
ních standardizovaných dat.

Vedle rozlišení časových etap náběhu povinností směrnice INSPIRE obsahuje zákon č. 123/2006 Sb. navíc dílčí rozlišení povinností povinných subjektů podle úrovně veřejné správy (§ 11b). Zatímco ministerstva, kraje (včetně hl. m. Prahy) a územně členěná statutární města mají povinnost zpřístupňovat na národním geoportálu všechna data, která vytváří nebo pro své účely nechává vytvářet a která jsou dotčena alespoň jedním z témat příloh I–III směrnice INSPIRE, obce a městské části jsou povinny zpřístupňovat data (a tedy i standardizovat) pouze v případě, že jim tvorbu těchto dat ukládá zvláštní právní předpis.

Jaká data územního plánování jsou dotčena směrnicí INSPIRE?

Přílohy I–III směrnice INSPIRE obsahují několik tematických oblastí dat se vztahem k výstupům českého územního plánování. Nejvýznamnějším je téma využití území (bod 4) uvedené v příloze III, které postihuje všechna prostorová data popisující území podle své současné a plánované funkce nebo společensko-hospodářských účelů. Přestože výklad přesného obsahu těchto témat vyhlášky dosud není ustálen, lze celkem s jistotou usuzovat, že směrnice INSPIRE se vztahuje na všechny základní datové sady územního plánu, zejména data ploch s rozdílným způsobem využití, vymezení zastavěných a zastavitelných ploch, data územního systému ekologické stability i data veřejně prospěšných staveb a opatření.

Povinností pořizovatelů dat územních plánů proto bude napříště zajistit, aby přinejmenším tyto datové sady byly popsány standardními metadaty, převedeny do standardního datového modelu dle datové specifikace INSPIRE a zpřístupněny prostřednictvím národním geoportálu.

Standardy dat a metadat – staronová hrozba?

Pro územní plánování nebudou znamenat nové povinnosti fatální nutnost opuštění stávajících zvyklostí a způsobů datového zpracování ve prospěch nějakých „vyšších“ evropských metodik. Směrnice INSPIRE nijak neruší a nepozměňuje stávající úpravu závaznosti obsahu a formy územně plánovací dokumentace. I nadále tedy budou vytvářeny a využívány mapové výstupy zpracované v souladu s vyhláškou č. 501/2006 Sb. a se symbolikou dle tradičních urbanistických zvyklostí. Data, na jejichž základě ovšem tyto výkresy vznikají, budou muset být nově také zpracovány v souladu s těmito novými standardy. Díky povinnému zpřístupnění na národním geoportálu budou tak-

to upravená data dostupná snáze (protože z jednoho místa) než data originální, budou tedy pravděpodobně i častěji a díky jednotné formě i snadněji využívána v nejrůznějších informačních systémech. Přestože tato data nebudou a nemohou mít právně závazný charakter, jejich informační dopad může být poměrně významný. Je proto jednoznačným úkolem urbanistů připravit metodiky budoucího zpracování tak, aby nové datové standardy umožnily zohlednit hlavní potřeby na obsah výstupů územního plánování. Do karet přitom hraje jedna podstatná okolnost – datové specifikace pro přílohy II a III totiž ještě nejsou dokončeny.

Co je předmětem standardizace?

Cílem INSPIRE je dosáhnout jednotného popisu metadat, dat a také www služeb pro vyhledání a zpřístupnění dat. Technické požadavky na standardizaci jsou uvedeny v nařízení evropské komise č. 1089/2010 upravujícím podmínky interoperability sad prostorových dat a služeb prostorových dat.

Formáty popisů vycházejí z mezinárodních technických norem ISO, které jsou upraveny nebo doplněny pro potřeby INSPIRE. Popis metadat určuje norma ISO 19139, která je účelovou syntézou normy pro popis geografických datových sad ISO 19115 a normy pro popis www mapových služeb ISO 19119. Metadata jsou popisována ve formátu XML. U metadat směrnice INSPIRE vyžaduje zejména uvedení základních informací o názvu a obsahu datové sady, údaje o správci (vlastníku, tvůrci) a oprávněném distributorovi, údaje o aktuálnosti a jakosti dat a údaje o podmínkách získání a využívání dat. Vedení údajů o atributech není vyžadováno.

Pro popis geometrie prvků dat se využívá norma ISO 19107. Povinným formátem popisu celých datových sad je specifická verze XML upřesněná pro geografická data – tzv. GML (geography markup language ISO 19142). Vedle geometrie prvků mapy jsou standardizovány také některé popisné charakteristiky (atributy). Výčet povinných atributů a jejich hodnot (+ standardních číselníků) je právě předmětem datových specifikací každého tématu.

Zpřístupnění dat formou www mapových služeb se má dít formou prohlížení připravených mapových kompozic nebo přímým přístupem k prvkům datových sad. Pro prohlížení je stanoven povinný protokol WMS (ISO 19128), pro přímý přístup protokol WFS (ISO 19142). Podle dosud neoficiálních zpráv získaných z přípravného týmu datových specifikací by předmětem základní standardizace mapových prohlížečích

služeb měla být také symbolizace datových sad (legenda).

INSPIRE jako příležitost

Datové specifikace pro jednotlivá témata prostorových dat INSPIRE jsou vytvářeny postupně. V průběhu let 2007–2010 byly připravovány návrhy specifikací pro přílohu II a III (specifikace přílohy I jsou již v platnosti), které jsou do poloviny letošního podzimu vystaveny např. na adrese <http://inspire.gov.cz> k veřejnému připomínkování. To představuje unikátní příležitost, protože výsledná podoba specifikací ovlivní procesy zpracování dat na dlouhé roky. Po zveřejnění návrhů specifikací, ke kterému došlo na konci června, mají předem registrované subjekty možnost zasílat své návrhy a komentáře tvůrcům standardu (Joint Research Centre Evropské komise v italské Ispře). Zkušenosti s přípravou specifikací pro přílohu I přitom prokázaly, že připomínky uživatelů byly reálně zvažovány a podstatná část z nich byla také zohledněna. Nejedná se tedy rozhodně pouze o formální proceduru. Příprava datových specifikací INSPIRE je velmi dobrou a na dlouho asi poslední příležitostí pokusit se ovlivnit vznikající standard tak, aby česká územně plánovací data mohla být plnohodnotně využívána a spravována v jednotném kontextu. Případný neúspěch by dopadl zejména na urbanisty – zpracovatele územních plánů, kteří by byli nuceni vytvářet nejen originální data pro tvorbu výkresů územního plánu, ale vedle toho také povinná standardní, avšak prakticky málo využitelná data.

Jak připomínkovat přípravu specifikace?

Ovlivnit vznikající specifikace může organizace, která je registrována na serveru Joint Research Centra. Z České republiky bylo přihlášeno 11 subjektů: CAGI, CENIA, ČGS, ČSÚ, SÚJB, MŽP, Geofond, ÚRM Praha, Hydrossoft Veleslavín, Masarykova univerzita Brno a OK systém. Prostřednictvím evropského projektu Plan4All, který se podílel na přípravě datových specifikací tématu využití území, jsou navíc členy připomínkovacího týmu také Západočeská univerzita Plzeň, Magistrát města Olomouce a ÚÚR Brno. V současné době již není možné se do systému zaregistrovat, v rámci ČR však začaly pracovat pracovní týmy pro jednotlivé tematické skupiny dat složené z pracovníků registrovaných subjektů, které jsou otevřené dalším vnějším podnětům a spolupráci. Informace pro zájemce o připomínkování je možné získat na adrese inspire@cenia.cz.

Harmonogram přípravy standardizace dat a metadat INSPIRE pro územní plánování

Jak už bylo konstatováno, realizace cílů INSPIRE je dlouhodobou záležitostí. Bližší pohled je zřejmý z tabulky.

Závěr

Přestože se může zdát, že problematika standardizace dat uskutečňovaná v rámci směrnice INSPIRE je českému územnímu plánování vzdálená, je dobré tuto událost nepodcenit. Územní plánování, jakožto velký konzument geografických dat, bude jedním z velkých uživatelů těchto dat, a to zejména při meziregionální a příhraniční spolupráci. Stejně dobrou službu ale může vykonat příprava implementace INSPIRE pro české územní plánování.

co	existující data	nová data
Metadatum dat přílohy I	24. 12. 2010	současně s vytvořením dat
Metadatum dat přílohy II a III	24. 12. 2013	současně s vytvořením dat
Připomínkování datových specifikací přílohy II a III	22. 6. až 21. 10. 2011	
Data dle přílohy I	max. 2017	červen 2012
Data dle přílohy II a III	max. 2019	prosinec 2014

Je pouze na nás, podaří-li se nám využít tuto příležitost a pokusíme-li se konečně se sjednotit na základní metodice tvorby klíčových datových sad územních plánů, která by zohledňovala požadavky vyhlášky č. 501/2006 Sb. a současně datových specifikací dle směrnice INSPIRE, nebo zdali tuto příležitost promarníme a budeme se i nadále potýkat s množstvím vzájemně neporovnatelných datových modelů,

pracných a obtížně proveditelných konverzí a sjednocování. Máme nejvyšší čas.】

Mgr. Jiří Čtyroký
Útvar rozvoje hl. m. Prahy
ctyroky@urm.mepnet.cz

Odkazy: INSPIRE <http://inspire.gov.cz>
Národní geoportál INSPIRE <http://geoportal.gov.cz>

[minis na cestě k inspire

Již více než 15 let pracujeme v Česku při zpracování územních plánů digitálně, digitální zpracování je zadavateli požadováno ve smlouvách, ale výsledek příjemcům obvykle mnoho užítka nepřináší a končí často v pověstném šuplíku.

Význam standardizace digitálního zpracování ÚP

Význam tak má digitální zpracování víceméně jen pro samotné zpracovatele, kteří snadněji své územní plány opravují a aktualizují. Hlavním důvodem tohoto stavu je chybějící jednotný standard. To se přitom netýká jen digitálního zpracování. Výrazně se liší i urbanistické metody jednotlivých zpracovatelů. Problémem pro uživatele územních plánů je také používání nejednotného grafického vyjádření i pro ty nezákladnější jevy územního plánu. Při vlastním digitálním zpracování jsou pak používány rozličné datové formáty a především nejrůznější způsoby uspořádání dat, které často postrádají logiku, protože jediným cílem zpracovatele bylo „udělat výkresy“. V naprosté většině případů pak nejsou data popsána, takže kromě autora nikdo netuší, co se v té které vrstvě nachází, jaké jsou významy použitých kódů apod.

Z uvedených důvodů je dnes obtížné se ve většině digitálně zpracovaných územních plánů vyznat a jejich data dále používat. Využití digitálního zpracování se tak často redukuje jen na možnost zobrazovat výkresy, a to jen v případě, je-li formát zpracování kompatibilní s programovými prostředky uživatele. Těžko si např. můžete zobrazit výkresovou sestavu zpracovanou v programu XY, pokud tento program nemáte nebo nevlastníte alespoň přísluš-

nou prohlížečku od jeho výrobce. Zobrazování výkresů v souladu s tištěnou verzí je tak poměrně spolehlivě zaručeno pouze tehdy, jsou-li výkresy odevzdány v rastrovém formátu nebo v PDF. Takováto jednoduchá forma ovšem zase postrádá jakoukoliv datovou využitelnost.

Napravit tento stav je možné pouze pomocí standardizace digitálního zpracování územních plánů. To je ovšem pro urbanisty již řadu let velmi citlivá otázka. V tomto čísle Aktualit se jí v souvislosti se směrnicí INSPIRE podrobněji věnuje Jiří Čtyroký.

Vznik MINIS a jeho rozšíření

Návrhy standardizace digitálního zpracování ÚP byly od druhé poloviny 90. let silně diskutovány především na seminářích ÚP a GIS pořádaných každoročně na Vranově a později Bitově, kterých se zvláště zpočátku vedle pracovníků příslušných úřadů a zástupců softwarových firem s nadějí účastnilo i velké množství projektantů. Každoročním závěrem bylo, že standardizace zpracování ÚP potřebná je, a to jak z hlediska urbanistické metody, tak z hlediska digitálního zpracování, které je vhodné orientovat na GIS (geografické informační systémy).

Metodiky v té době na Vranově prezentované a postupně pak s různou mírou důrazu požadované krajskými úřady některých krajů měly ale podle našeho názoru některé nedostatky, pro které byly pro šir-

ší projektantskou veřejnost obtížně zvládnutelné. Naše výhrady se týkaly tří oblastí.

V první řadě bylo možné tyto metodiky označit jako maximalistické, neboť požadovaly standardní zpracování a odevzdání všech dat použitých v územním plánu. Tedy nejen těch, které zpracovatel v ÚP nově závazně vytváří, ale také všech dat podkladových. Tyto požadavky představovaly podle našeho názoru neúměrnou zátěž zpracovatelů, přičemž výsledkem pak bylo velké množství dat, jejichž kvalitu nebyl nikdo schopen zaručit.

Dále jsme nepovažovali za šťastné, že byly tyto metodiky zaměřeny více na grafickou podobu výkresů než na datovou podstatu informací obsažených v územním plánu. Převážná část metodických pokynů se zabývala uspořádáním jednotlivých výkresů a použitím nejrůznějších standardních symbolových sad, barevných schémat a jiných prostředků pro dosažení precizní shody grafiky s požadovaným standardem.

V neposlední řadě nám vadilo, že byly tyto metodiky vázány na konkrétní software – MicroStation. Teprve později byly poněkud zobecněny tak, aby podle nich mohli pracovat i uživatelé jiných mezi architektury rozšířených programů typu CAD (Computer Aided Design), především AutoCadu. Na projektanty pracující již tehdy v programech typu GIS tyto metodiky nepamatovaly a standardní datový model pro GIS nebyl zveřejněn. Data standardně zpracovaná v CAD měla být do standardní podoby GIS převáděna dodatečně specializovanou firmou, aby pak byla v této pokročilejší formě hromadně využívána.

Vzhledem k tomu, že jsme výše uvedenou situaci na Vranově kritizovali, byli jsme pracovníky pardubického krajského úřadu vyzváni, abychom se pokusili navrhnout metodiku podle našich představ. V roce 2005 tak vznikla ve spolupráci urbanistického ateliéru UP-24, Hydrosoftu Veleslavín a Pardubického kraje metodika „Minimální standard pro digitální zpracování územních plánů v GIS/CAD“, kterou jsme zkráceně nazvali MINIS. Jak již název napovídá, snažili jsme se v této metodice naše požadavky na zpracovatele minimalizovat na z našeho pohledu nezbytné minimum. Současně nám šlo o to, vytvořit metodiku obecnou, která nebude vázána na žádný konkrétní software a kterou budou moci používat projektanti pracující jak v programech typu CAD, tak typu GIS.

V dalších letech byl MINIS postupně rozvíjen tak, aby vyhověl změně stavebního zákona, přínosným připomínkám projektantů i požadavkům dalších krajů, které se rozhodly jeho použití na svém území podporovat. Historii vzniku a rozšíření MINIS zachycují údaje v rámečku dole.

Z přehledu je zřejmé, že MINIS je dnes doporučen pro digitální zpracování územních plánů krajskými úřady šesti krajů. I když byl během svého vývoje na žádost některých z nich mírně upravován s ohledem na specifické podmínky jejich území, vždy se ho podařilo ve shodě s ostatními kraji udržet jediný, ve všech zúčastněných krajích shodný.

Pokud jde o dostupnost MINISU, je k dispozici bezplatně pro libovolného zájemce – kraje, ORP i jednotlivé projektanty. Jeho úplná dokumentace, která byla napsána se snahou o srozumitelný a jednoznačný výklad, je volně ke stažení na adrese uvedené v závěru příspěvku.

Základní cíle a principy MINIS

Hlavním cílem metodiky MINIS je poskytnout ucelený návod pro urbanistu i zpracovatele digitální formy územního plánu.

Urbanista by zde měl nalézt jednak pomůcku pro zpracování územního plánu v souladu se zákonem, jednak jednotný vy-

jadřovací jazyk vhodný pro realizaci digitálního zpracování.

Z hlediska digitálního zpracování se MINIS snaží formulovat minimální, nezbytný standard, který by byl zvládnutelný pro běžná územně plánovací pracoviště. Požadavek na standardní digitální zpracování by přitom neměl být samoúčelný. Proto je při jeho formulování nejprve třeba stanovit, co je cílem digitálního zpracování, a poté požadovat minimum nezbytné k tomu, aby bylo tohoto cíle dosaženo. Digitální zpracování ÚP podle MINIS sleduje dva základní cíle.

Prvním je získání závazných dat vytvořených územním plánem ve standardní podobě v GIS. To má smysl pro nejrůznější analýzy těchto dat v širším území a pro jejich poskytování jiným oborům.

Druhým cílem je získání standardní digitální podoby územních plánů za účelem jejich jednotného pokročilého digitálního používání. Pokročilým digitálním používáním přitom rozumíme to, že kromě běžného prohlížení textové a grafické části máme také možnost vyhledávání důležitých jevů ve výkresech (parcely podle čísla, plochy s rozdílným způsobem využití určitého typu, veřejně prospěšné stavby podle označení...) a doptávání se na důležité informace „kliknutím“ na mapu (podmínky využití ploch...). V tomto směru je třeba si uvědomit, že takovou práci s územním plánem, ať už se plán nachází na našem počítači, nebo si ho prohlédneme po internetu, vždy realizuje nějaký program, který je psán na míru konkrétní struktuře dat. Takové programy má smysl vytvářet pouze tehdy, mohou-li být použity pro větší množství územních plánů, zpracovaných po formální stránce shodně, tedy standardně.

Pro naplnění uvedených cílů MINIS z hlediska digitálního zpracování grafické části územního plánu požaduje:

- podstatná vektorová data, k jejichž stanovení je kompetentní územní plán;
- rastrové ekvivalenty všech výkresů v rozlišení nejméně 250 dpi, zeměpisně usazené.
- Grafickou část pak doplňují tzv. infotexty

K těmto položkám se nyní postupně vyjádřím podrobněji.

MINIS požaduje, aby byl územní plán digitálně řešen v souřadnicovém systému S-JTSK. To se týká jak všech standardně odevzdávaných vektorových dat, tak zeměpisného usazení výkresů.

Vektorová data jsou od GIS zpracovatelů požadována ve formátu SHP, od CAD zpracovatelů ve formátu DXF. Oba tyto formáty dnes fungují jako neoficiální výměnné formáty pro příslušné typy programů a všechny významnější programy s nimi umí pracovat nebo je alespoň importovat a exportovat.

MINIS požaduje standardní zpracování a odevzdání pouze těch vektorových dat, která jsou závazným výstupem územního plánu a za která je jeho autor zodpovědný. Ostatní data použitá v územním plánu čerpá jeho zpracovatel převážně z územně analytických podkladů (ÚAP). Za tato data jsou zodpovědní jejich zákonní poskytovatelé, u dat bez poskytovatelů pak zpracovatelé ÚAP. Nepovažujeme proto za systémově správné požadovat tato data i od zpracovatelů územních plánů, kteří za ně ručit nemohou. Data by měla vznikat na jediném místě, které je za ně zodpovědné. To je ostatně i jeden z principů směrnice INSPIRE, ke které se dostaneme v závěru tohoto příspěvku.

Konkrétně MINIS požaduje standardní zpracování vektorových dat pro následující jevy stanovené územním plánem:

- vymezení řešeného území;
- zastavěné území;
- plochy s rozdílným způsobem využití;
- zastavitelné plochy, přestavbové plochy a plochy změn v krajině;
- plochy a koridory s podmínkou zpracování územní studie nebo regulačního plánu;
- územní rezervy;
- veřejně prospěšné stavby, opatření a asanace;
- územní systém ekologické stability.

Pro tyto jevy je v MINIS vytvořen základní datový model GIS čítající 10 vrstev a jemu ekvivalentní datový model pro zpracovatele v CAD. Data správně zpracovaná v CAD modelu mohou být do modelu GIS následně automaticky převedena.

Zeměpisně usazené rastrové ekvivalenty byly zvoleny pro digitální předání výkresů proto, že tato forma je obecně nejlépe přenositelná mezi různými programovými systémy, přičemž je současně zaručena i nejlepší shoda s tištěnou verzí výkresů. Požadované rozlišení má téměř tiskovou kvalitu, takže je možné ho využít i pro tisk pracovních kopií. Pro kvalitní programy GIS i CAD přitom již dnes není problém rastrové

2005, verze 1.0	prvotní zpracování MINIS pro Pardubický kraj
2007, verze 2.0	úprava MINIS podle nového stavebního zákona 183/2006 Sb., v souladu s Modelovým příkladem zpracování ÚP poskytnutým MMR
2007	MINIS doporučen Královéhradeckým a Středočeským krajem
2009, verze 2.1	MINIS doporučen krajem Vysočina a upraven podle jeho připomínek
2009	MINIS doporučen Olomouckým krajem
2010, verze 2.2	MINIS doporučen Karlovarským krajem a upraven podle jeho připomínek

otisky výkresů generovat. Pokud to vzhledem k velikosti řešeného území program nezvládne v požadované přesnosti najednou, je možné generovat výkres po částech. Zeměpisné usazení pak umožňuje promítnout výkresy v zeměpisných souřadnicích a zobrazit tak nad nimi libovolná jiná zeměpisná data.

Co se týče standardizace grafického projevu, požaduje MINIS standardní zobrazení pouze pro ty základní jevy, jejichž standardní data vybírá, a to ve výkresu základního členění území, hlavním výkresu, výkresu veřejně prospěšných staveb, opatření a asanací a koordinačním výkresu. Přitom je akceptováno, že grafické možnosti různých programů se liší a není vždy možné realizovat doporučený grafický projev zcela přesně. Je však třeba se mu podle možnosti daného programu co nejvíce přiblížit.

Infotexty jsou vybrané podstatné informace z textové části územního plánu, standardně uspořádané v prostých textových souborech. Jde o texty, které se při digitální práci s územním plánem uživateli objevují v informačních oknech po „kliknutí“ na prvky výkresu. Tyto informace jsou zásadní povahy (podmínky využití území apod.) a je třeba, aby byly pro tento účel k dispozici v závazné standardní formě připravené přímo autorem územního plánu. Jinak by museli tyto informace vyhledávat v textových částech územních plánů tvůrci digitální prezentace územního plánu a mohlo by dojít ke zkreslení.

Podpora uživatelům MINIS

Jak již bylo zmíněno, je podrobná dokumentace MINIS volně ke stažení na webových stránkách územního plánování všech krajů, které tuto metodiku doporučují. Kromě toho jsou na metodických stránkách územního plánování Středočeského kraje k dispozici i další informace, jako jsou vzorové příklady, odpovědi na často kladené dotazy apod.

V první polovině tohoto roku byl také z iniciativy Karlovarského kraje vytvořen kontrolní a konverzní program, který provádí kontrolu standardních vektorových dat zpracovaných podle MINIS a v případě, že jsou zpracována v datovém modelu CAD, převádí je do datového modelu GIS.

Program nejprve provede kontrolu grafické čistoty dat a zjistí všechny nedotahy, nechtěné překryvy ploch, nepřesné souběhy z principu stejnohlých hranic apod. Tyto chyby se pak v rámci zvolené tolerance pokusí opravit.

Poté program provádí logické kontroly jednotlivých vrstev, kdy zjišťuje, zda jsou zpracovány všechny povinné vrstvy a zda

jsou v nich řádně a v souladu s metodikou vyplněny všechny požadované popisné informace.

Na závěr je pak ještě provedena kontrola povolených polohových vztahů mezi různými vrstvami navzájem. Přitom se například zjišťuje úplné a jednoznačné pokrytí řešeného území plochami s rozdílným způsobem využití, provádějí se kontroly povolených typů ploch s rozdílným způsobem využití v zastavěném území a mimo ně apod.

O své činnosti poskytuje program textový protokol. V něm jsou zaznamenány vedle jednotlivých kroků zpracování i souhrnné bilance kontroly a hlášení o všech nalezených chybách včetně uvedení souřadnic, na kterých byly zjištěny. V případě výskytu chyb jsou pak generovány i grafické vrstvy ve formátu SHP i DXF, kde jsou zjištěné chyby vyznačeny.

Konverzní a kontrolní program by měl být významnou pomůckou jak pro příjemce územních plánů zpracovaných podle MINIS, tak pro projektanty, kterým by měl zpracování územních plánů podle MINIS významně usnadnit.

Podmínky používání kontrolního a konverzního programu jsou předmětem jednání s kraji podporujícími MINIS. Naším cílem je, aby program mohl být zpracovatelem územních plánů na území těchto krajů volně dostupný.

MINIS a INSPIRE

Okolností, která u nás v blízké budoucnosti pravděpodobně významně ovlivní snahy o standardizaci digitálního zpracování mapově orientovaných informací nejen v územním plánování, ale i v mnoha dalších oblastech, je schválení Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2007/2/ES, o zřízení Infrastruktury pro prostorové informace v Evropském společenství (INSPIRE).

Tato směrnice, která vstoupila v platnost 15. 5. 2007, má vytvořit evropský legislativní rámec pro vznik evropské infrastruktury prostorových informací. V letech 2007 až 2009 probíhalo její promítání do národních legislativ (v ČR zákon č. 380/2009 Sb.) a postupně byla vydávána její implementační pravidla, která stanoví postup a termíny zavádění INSPIRE pro následující základní okruhy:

- Metadata.
- Specifikace dat.
- Síťové služby.
- Sdílení dat.
- Monitoring a reporting o plnění směrnice.

Z hlediska standardizace digitálního zpracování územních plánů je nejdůležitější druhý z nich, tedy specifikace dat.

Ve třech svých přílohách rozděluje INSPIRE prostorová data do 34 témat, z nichž dat územního plánování se týká především téma „využití území“ zařazené do přílohy 3. K jednotlivým tématům pak byly připraveny datové specifikace definující datové modely, do kterých by měla být data, pořizovaná v EU povinnými subjekty veřejné správy, převoditelná. Datové specifikace témat zařazených do přílohy 1 již byly schváleny. Návrh datových specifikací témat z příloh 2 a 3 byl dokončen v červnu tohoto roku a nyní probíhá jejich testování, které bude ukončeno v říjnu a během něhož je ještě možné navržené specifikace připomínkovat.

K testování bylo třeba se registrovat u Společného výzkumného centra Evropské komise (JRC), které datové specifikace připravuje. Autorský tým MINIS tak učinil a registroval se konkrétně k testování typu „feasibility testing“, jehož cílem je ověřovat proveditelnost transformace národních datových sad do navrhovaných schémat INSPIRE. Smyslem naší účasti je tedy ověřit, zda data zpracovaná podle standardu MINIS jsou do těchto schémat převoditelná. Pevně věříme, že tomu tak bude a že mezi standardem MINIS a datovými specifikacemi INSPIRE nezjistíme zásadní rozpory. Případné drobné nesoulady bude nutné primárně řešit na straně MINIS, v nezbytných případech se pak pokusit navržené datové specifikace připomínkovat.

Závěr

Pro zpracovatele územních plánů je pochopitelně nejpříjemnější nemuset se žádné standardizaci přizpůsobovat a pracovat i nadále tak, jak jsou zvyklí. Obávám se ale, že tato situace je nadále neudržitelná. Nějakému standardu se vzhledem k INSPIRE s největší pravděpodobností nevyhneme. MINIS má snahu stanovit jej v rozsahu nezbytně nutném a tak, aby vycházel z urbanistických zvyklostí. Pokud se urbanistická veřejnost na standardu pro územní plánování neshodne, může nakonec vzniknout kvůli nutnosti dodržení termínů daných EU bez účasti urbanistů, především pod vlivem velkých aktivních firem z oblasti digitálního zpracování, jejichž přirozenou snahou je rozsah a složitost standardu spíše maximalizovat. Vzniklý standard se přitom nebude týkat jen digitálního zpracování, ale nezbytně zpětně ovlivní i vlastní urbanistickou metodu.】

*Ing. Jindřich Poláček
za kolektiv autorů MINIS
Hydrosoft Veleslavín, s. r. o.
polacek@hv.cz*

Odkazy: INSPIRE: <http://inspire.gov.cz>
MINIS: http://www.wmap.cz/uap/kr_sc/metodicky/

[dotace na územní plán?]

Ministerstvo pro místní rozvoj ČR vyhlásilo již několik kontinuálních výzev k podávání žádostí o poskytnutí podpory v rámci intervence 5.3 Modernizace a rozvoj systémů tvorby územních politik Integrovaného operačního programu (IOP).

Jak tyto výzvy proběhly? Bude další výzva k podávání žádostí o dotaci na územní plány v rámci IOP?

Oblast intervence 5.3 IOP je zaměřena na zpracování územně analytických podkladů (ÚAP pro správní území obcí s rozšířenou působností a krajů) a zpracování či úpravu územních plánů. Celková alokace této intervence je 18,27 mil. eur (85% Evropský fond pro regionální rozvoj a 15% státní rozpočet), tj. při použití aktuálního kurzu 464,7 mil. Kč. V této oblasti intervence proběhly čtyři kontinuální výzvy, jedna z nich byla zaměřena na ÚAP a tři na územní plány.

V loňském roce probíhala kontinuální výzva na územní plány, která byla ukončena k 13. 12. 2011. Před oznámením o ukončení výzvy došlo ke zvýšenému zájmu ze strany žadatelů, kteří předložili projektové žádosti přesahující alokaci výzvy. Z tohoto důvodu byla alokace výzvy řídicím orgánem navýšena tak, aby mohli být všichni žadatelé uspokojeni. Po ukončení této velmi úspěšné výzvy v oblasti intervence 5.3 nezbývají volné finanční prostředky pro vyhlášení další výzvy k předkládání projektů na územní plány, původně plánované na jaro 2011.

K 3. 6. 2011 bylo v oblasti intervence 5.3 IOP předloženo 579 projektových žádostí ve výši 501,6 mil. Kč. Schválené projekty činí 430,3 mil. Kč a představují 92,6 % alokace. Příjemcům byly proplaceny prostředky ve výši 300,4 mil. Kč. Certifikováno bylo 56,8% alokace oblasti intervence, což je 264,1 mil. Kč. Celkem je v této oblasti intervence realizováno nebo již bylo ukončeno 483 projektů, z toho 304 projektů je zaměřeno na územní plány a jejich úpravy (viz mapa).

V minulých měsících byla v rámci evaluací programu prověřována možnost přerozdělení finančních prostředků v rámci IOP, jehož výsledkem mohlo být i získání dalších prostředků pro oblast intervence 5.3. Na jednání Monitorovacího výboru (MoV) IOP dne 31. 5. 2011 byla Řídicím orgánem IOP prezentována změna programového dokumentu IOP, kde se s přesunem prostředků ve prospěch intervence 5.3 nepočítá. ŘO IOP svůj postoj zdůvodnil takto: „Řídicí orgán IOP pečlivě zvážil všechny možnosti realokací a navrhovaná varianta byla zvolena mimo jiné z důvodu zachování intervenční logiky IOP a naplnění cílů programu jako celku. V oblasti intervence 5.3 byly cíle splněny a plánované hodnoty monitorovacích indikátorů dokonce mnohonásobně překročeny. O tom, že plánovaná alokace nebyla určena k uspokojení potřeby všech obcí, svědčí právě přeplnění monitorovací indikátorů, kde např. dosažená hodnota indikátoru „Počet podpořených projektů tvorby nových nebo aktualizace existujících územních plánů“ trojnásobně překračuje naplánovanou cílovou hodnotu. V souvislosti s ukončováním projektů, které jsou v současné době ve fázi realizace, se očekává další nárůst výsledné hodnoty indikátoru. Zatímco v oblastech intervence, které byly v jednotlivých variantách realokací navrhovány jako zdroje finančních prostředků, cíle ani indikátory nebyly naplněny a zatím nebyly využity všechny možnosti a nástroje pro vyčerpání alokace a dosažení cílů.“

vání intervenční logiky IOP a naplnění cílů programu jako celku. V oblasti intervence 5.3 byly cíle splněny a plánované hodnoty monitorovacích indikátorů dokonce mnohonásobně překročeny. O tom, že plánovaná alokace nebyla určena k uspokojení potřeby všech obcí, svědčí právě přeplnění monitorovací indikátorů, kde např. dosažená hodnota indikátoru „Počet podpořených projektů tvorby nových nebo aktualizace existujících územních plánů“ trojnásobně překračuje naplánovanou cílovou hodnotu. V souvislosti s ukončováním projektů, které jsou v současné době ve fázi realizace, se očekává další nárůst výsledné hodnoty indikátoru. Zatímco v oblastech intervence, které byly v jednotlivých variantách realokací navrhovány jako zdroje finančních prostředků, cíle ani indikátory nebyly naplněny a zatím nebyly využity všechny možnosti a nástroje pro vyčerpání alokace a dosažení cílů.“

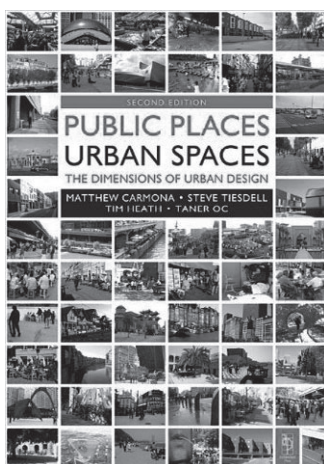
MoV IOP návrh ŘO IOP schválil a navržené revize IOP budou tedy předloženy Evropské komisi bez uvažovaného navýšení ve prospěch intervence 5.3 IOP.

Vzhledem k tomu, že jsou v 5.3 IOP již podepsána rozhodnutí o dotaci na 92,6% alokace a je nutné ponechat rezervu na změny kurzu, další výzva na dotace na územní plány se nyní nepředpokládá.】

Ing. Eva Fialová

Odbor územního plánování
Ministerstvo pro místní rozvoj

[nové knihy]

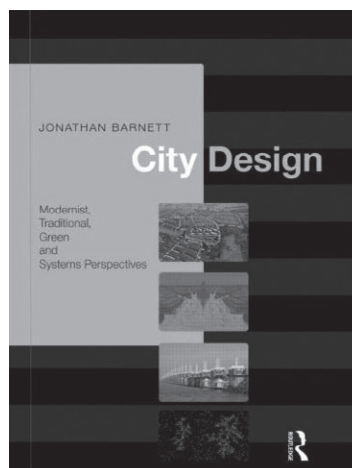

CARMONA, Matthew – HEATH, Tim – OC, Taner – TIESDELL, Steven. **Public Places Urban Spaces. The Dimensions Of Urban Design.**

2. vyd. Elsevier Science & Technology, 2010. 408 s. ISBN 978-18-561-7827-3

Důkladné seznámení s principy urbanismu v teorii a praxi. Ve Velké Británii osvědčená učebnice. Druhé vydání bylo aktualizováno případovými studii, které ukazují studentům, jak zásady byly uvedeny do praxe. Udržitelný rozvoj je

hnací faktor v regeneraci měst a novém rozvoji měst, a nové vydání je zaměřeno na nejlepší udržitelný design a praxe. Učebnice městského designu podává komplexní úvod do principů a teorie urbanismu. Je zaměřena na trendy v oblasti dlouhodobě udržitelného návrhu. Nyní je plnobarevná, aby lépe vizuálně demonstrovala studentům uplatnění principů návrhu.

BARNETT, Jonathan. **City Design. Modernist, Traditional, Green and Systems Perspectives.**

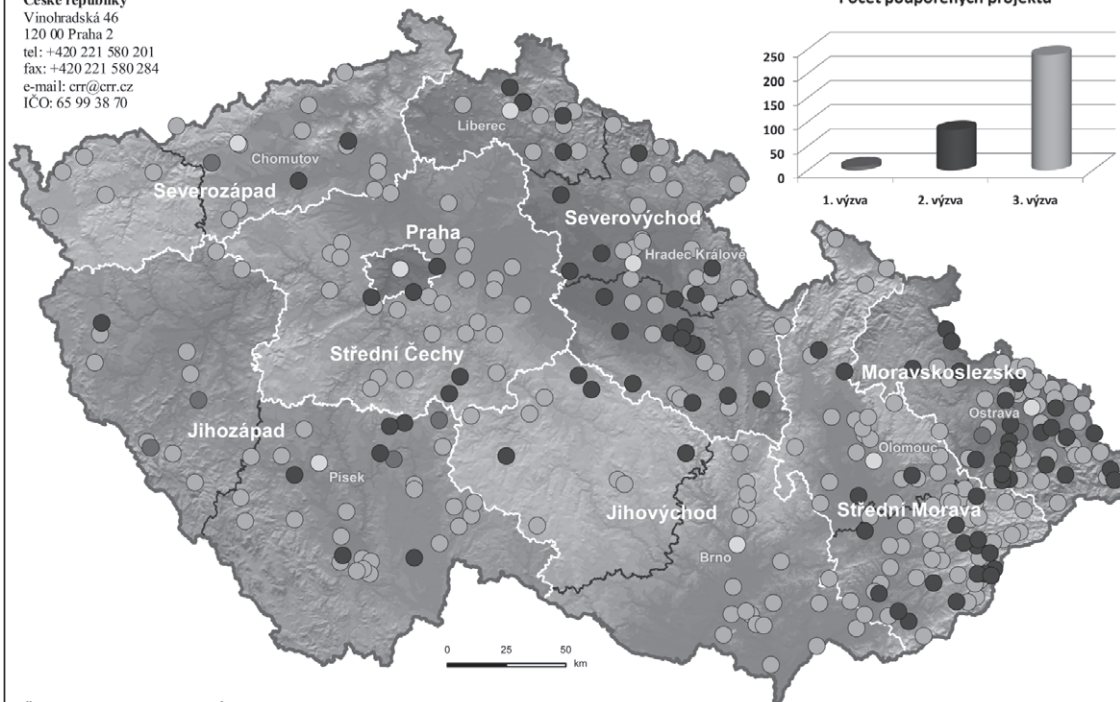
1. vyd. Taylor & Francis, 2011. 248 s. ISBN 978-04-157-7541-0.

Svět se urbanizuje rychleji, než se dokáže měnit urbanistická praxe. Kniha popisuje čtyři nejrozšířenější přístupy: 1. modernistické město věží a dálnic, uplatňující se od 20. let minulého století a kritizované jako mechanické a bezduché; 2. tradiční

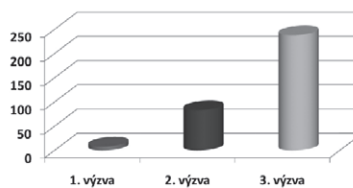
město s ulicemi a veřejnými prostory, jehož konceptem opovrhovali modernisté, ale pro své lidské měřítko se dnes opět oživuje; 3. zelené město, známé tisíce let v Asii, se stává důležitým všude, ochrana planety a udržitelnost jsou aktuální napříč světadily; 4. systémový městský design zapojující infrastrukturu, počítače a další nástroje pro komplexní řízení rozvoje měst.

INTEGROVANÝ OPERAČNÍ PROGRAM (IOP) PODPOŘENÉ PROJEKTY NA TVORBU A AKTUALIZACI ÚZEMNÍHO PLÁNU OBCE stav k 20. 5. 2011

Centrum pro regionální rozvoj
České republiky
Vinohradská 46
120 00 Praha 2
tel: +420 221 580 201
fax: +420 221 580 284
e-mail: cr@cr.cz
ICO: 65 99 38 70

Počet podpořených projektů

Pobočka pro NUTS II Praha
nám. Míru 9
120 53 Praha 2
Tel: 221 596 520
E-mail: praha@cr.cz

Pobočka pro NUTS II Střední Čechy
nám. Míru 9
120 53 Praha 2
Tel: 221 596 550
E-mail: strednicechy@cr.cz

Pobočka pro NUTS II Severozápad
Školní 1183/10
430 01 Chomutov
Tel: 474 623 720
E-mail: severozapad@cr.cz

Pobočka pro NUTS II Severovýchod
U Konyň 73
500 02 Hradec Králové
Tel: 495 580 411
E-mail: severovýchod@cr.cz

Pracoviště Liberec
tř. Milady Horákové 185/66
460 06 Liberec
Tel.: 482 736 343
E-mail: severovýchod@cr.cz

Pobočka pro NUTS II Střední Morava
Jeremenkova 40 B
779 00 Olomouc
Tel.: 587 337 704
E-mail: strednimorava@cr.cz

Pobočka pro NUTS II Moravskoslezsko
28. října 165
709 00 Ostrava
Tel.: 597 081 423
E-mail: moravskoslezsko@cr.cz

Pobočka pro NUTS II Jihovýchod
Novobranská 526/14
602 00 Brno
Tel.: 542 425 236
E-mail: jihovýchod@cr.cz

Pobočka pro NUTS II Jihozápad
Karlova 108
397 01 Písek
Tel.: 382 224 414
E-mail: jihozapad@cr.cz

Zdroj dat: © CÚZK
© CRR ČR, květen 2011

Žádosti o příspěvek na ÚP

- 1. Výzva (30. 6. 2008 – 31. 12. 2008)
- 2. Výzva (31. 1. 2009 – 21. 8. 2009)
- 3. Výzva (30. 10. 2009 – 13. 12. 2010)

EVROPSKÁ UNIE
EVROPSKÝ FOND PRO REGIONÁLNÍ ROZVOJ.
SÁNCE PRO VAŠ ROZVOJ

MINISTERSTVO
PRO MÍSTNÍ
ROZVOJ ČR

Pozn.: Oblast intervence 5.3 IOP je zaměřena na podporu modernizace a rozvoj systémů tvorby územních politik s důrazem na kvalitní a komplexní řízení udržitelného rozvoje území s využitím moderních přístupů územního plánování ve vazbě na zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním

řádu (stavební zákon), ve znění pozdějších předpisů. Jedná se zejména o pořizování územně analytických podkladů (ÚAP pro správní území obcí s rozšířenou působností a krajů), jejichž součástí je rozbor udržitelného rozvoje území a určení problémů k řešení v územně plánovací dokumentaci, a návazné na ně podporu zpra-

cování či úpravu územních plánů obcí, kterými obce ověřují možnosti změn v území.

Další informace naleznete na stránkách www.strukturalni-fondy.cz/iop/5-3.

NOVÁK, Jaroslav C. *Golfová hřiště (nejen) pro architekty & urbanisty.*

1. vyd. Praha: Golf Club Praha, 2010. 168 s. ISBN 978-80-254-8577-4.

Publikace přináší první komplexní pohled na golfová hřiště z hlediska navrhování – od historie, přes analýzu a kompoziční zásady až po kritéria hodnocení. Je určena projektantům a posluchačům vysokých škol i všem zájemcům o golf.

QUASCHNING, Volker. *Obnovitelné zdroje energií.*

Praha: Grada, 2010. 296 s. ISBN 978-80-247-3250-3.

Kniha pojednává o široké škále obnovitelných zdrojů energie, od využívání solární energie a větrných elektráren po využití geotermální energie, biomasy a vodíku. Kromě názorných, srozumitelných charakteristik příslušných technologií, stavu vývoje a perspektiv budoucího potenciálu, uvádí i praktické pokyny pro plánování, projektování a realizaci vlastních zařízení pro získávání obnovitelných energií. Vysvětluje, jaké dopady na životní prostředí a ekonomickou účinnost mají různé aplikované technologie.

STRNADEL, Jaroslav. *Aerovkou do exilu. Osudy jednoho emigranta.*

1. vyd. Brno: Doplněk, 2010. 96 stran. ISBN 978-80-7239-251-3. Jaroslav Strnadel, původně strojní inženýr, který v roce 1969 emigroval do Francie, vypráví příběh svého života od dětství v rodných

Malenovicích přes dospívání, studia na brněnském VUT a vojenskou službu až po emigraci a nový život ve Francii, kde vystudoval architekturu a posléze se uplatnil jako architekt-urbanista. Autorovy osobní vzpomínky se v knize prolínají s událostmi českých dějin druhé poloviny 20. století.

Kniha je cenná především pro své svědectví o nelehkých začátcích emigranta v cizí zemi. Pozoruhodné jsou i pasáže pojednávající o autorově práci na urbanistických projektech v bývalých francouzských koloniích, při níž poznal zblízka život a kulturu mnohých pro Evropana exotických zemí, a o jeho předlistopadových návratech do vlasti.

LOŽEK, Vojen. *Zrcadlo minulosti.*

2. vyd. Praha: Dokořán, 2011. 200 s. ISBN 978-80-7363-340-0.

Tato kniha pojednává o proměnách české, moravské a slovenské krajiny za posledních zhruba 18 tisíc let. Během té doby ustoupily ze severní Evropy ledovce a přišel les a s ním i lidé živící se nejprve lovem a později zemědělstvím. Každá pravěká kultura vtiskla naší krajině poněkud jinou tvář, zároveň ale musela reagovat na klimatické změny, vývoj říčních niv i změny lesních porostů. Snad nejzávažnějším motorem změn byly střídající se vlny suchého kontinentálního a vlhkého oceánského klimatu. Jako lidé této země s proměnami podnebí a prostředí se střídavým úspěchem zacházíme více jak dvanáct tisíc let, tedy celý holocén, a je to vzrušující příběh!

LOŽEK, Vojen. **Po stopách pravěkých dějů. O silách, které vytvářely naši krajinu.**

1. vyd. Praha: Dokořán, 2011. 184 s. ISBN 978-80-7363-301-1. Náš přední a světově proslulý badatel, malakolog Vojen Ložek se v této knize zabývá doklady, které máme z nejmladší geologické minulosti, a možnostmi jejich poznání a výkladu. Jedním z hlavních témat je otázka, jaký význam má rozmanitost neživé přírody pro pestrost života. Kromě rozboru svědectví, jaké nám podávají půdy, říční nivy a mokřady a jejich vývoj či opomíjené svahoviny věnuje velkou pozornost i středoevropskému bezlesí. V závěrečných úvahách pak autor charakterizuje historii zásahů člověka do přírody a krajinu a dovozuje, jaké poučení z minulosti máme pro dnešek.

NORWICH, John Julius. **Sedmdesát nejzajímavějších příběhů měst světa.**

1. vyd. Praha: Nakladatelství Slovart, 2010. 304 s. ISBN 978-80-7391-307-6.

Od počátku urbanizace v Mezopotámii až k dnešním světovým metropolím ovlivnila velkoměsta rozvoj lidské civilizace – Babylon, Athény a Řím, Istanbul a Benátky, Timbuktu a Samarkand – názvy vonící dějinami a romantikou. Příběhy měst v čase, v dobách nejdávnějších od Uruku a Théb k Jeruzalému a Alexandrii, bájná města prvního tisíciletí – Damašek a Bagdád v období chalífátů, Čang-an, metropole čínské dynastie Tchang. Středověk zažil růst mocných měst – Palerma a Paříže, Beninu v Africe a khmerského Angkoru. Počátek moderního světa pak představuje islámský Isfahán a Ágru i Prahu a Amsterdam v dobách jejich slávy až po Londýn, New York, Tokio, Barcelonu, Los Angeles a Sao Paulo. Souhvězdí více než padesáti významných autorů evokuje charakter místa a vysvětluje důvody úspěchu města.

JORDAN, Harald. **Léčivá energie místa a krajiny.**

1. vyd. Olomouc: Fontána, 2010. 229 s. ISBN 978-80-7336-562-2. Spirituální geomantie v praxi, popisuje – s praktickými příklady – spojení mezi člověkem a jeho bydlištěm a krajinou z geomantického, spirituálního a energetického hlediska. Je to praktická příručka pro zájemce o geomantii a feng-šuej, pro architekty, urbanisty a ekology a pro všechny, kteří se chtějí cítit se ve svém bydlišti opravdu dobře.

KREJČÍ, Tomáš. **Regionální rozvoj.**

1. vyd. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2010. 158 s. ISBN 978-80-7375-414-3.

Regionální rozvoj – teorie, aplikace, regionalizace.

KUDA, František, LUX, Martin (ed.). **Bydlení v regionech.**

1. vyd. Praha: PROFESSIONAL PUBLISHING, 2010. 156 s. ISBN 978-80-7431-026-3.

Knihy přináší aktuální informace o cenách, možnostech a dostupnosti bydlení v krajích ČR. Nepostradatelné informace pro státní správu, developery a podnikatele.

VÁVRA, David. **Překvapivé stavby.**

1. vyd. Praha: Plus, 2010. 216 s. ISBN 978-80-259-0034-5.

Netradiční průvodce Překvapivé stavby vychází z kresebných deníků putujícího architekta Davida Vávry. Nejprve nám ukázal, jak Šumná jsou naše města, nyní nás zavede různě daleko za hranice nejen architektonické všednosti. U knížky naleznete i CD-ROM.

NORBERG-SCHULZ, Christian. **Genius loci. Krajina, místo, architektura.**

2. vyd. Praha: Dokořán, 2010. Překlad Petr Kratochvíl a Pavel Halík. 224 s. ISBN 978-80-7363-303-5.

Autor ve své neznámější knize poodhaluje podmínky a příčiny umístění, vzniku i podob měst na základě analýzy celého systému okolností, které staletý vývoj městského organismu provázejí. Nevyhýbá se přitom ani filozofickým a etickým otázkám, které jsou s městy spjaty. Svá teoretická východiska dokazuje na analýze tří rozdílných měst: Říma, Prahy a Chartúmu. Zavádí klasifikaci krajin, architektury a měst – Řím je prototypem města klasického, Praha romantického a Chartúm kosmického.

MALÝ, Tomáš – MAŇAS, Vladimír – ORLITA, Zdeněk. **Vnitřní krajina zmizelého města.**

1. vyd. Brno: Archiv města Brna, 2010. 337 s. ISBN: 978-80-86736-19-8

Knihy je věnována nejen tématu samotných zbožných bratrstev, ale především jejich roli a významu pro obyvatele barokního Brna. Je do velké míry pokusem rekonstruovat zmizelé. Připomíná na konci 18. století zrušená a posléze zcela zapomenutá bratrstva. V průběhu 19. století však v Brně zaniklo i mnoho církevních staveb, především kaplí, a kniha si tak klade za cíl pomoci četných reprodukcí historických vyobrazení tento zaniklý svět připomenout v jeho pestrosti.

PEKÁREK, Milan. **Pozemkové právo.**

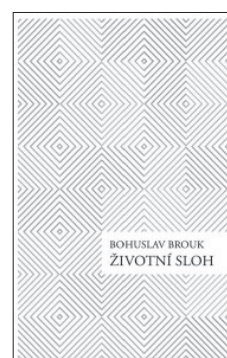
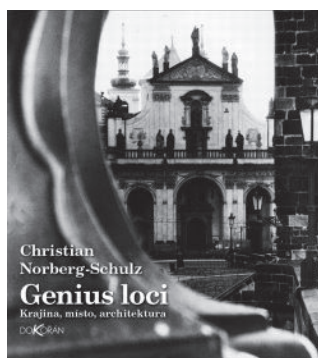
1. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. 336 s. ISBN 978-80-7380-253-0.

Ucelený přehled o právní regulaci pozemkových vztahů v ČR. Pozornost je věnována obecné části pozemkového práva, tzn. institutům jako pozemkové vlastnictví, územní plánování, evidence nemovitostí či pozemkové úpravy, ale také otázkám sousedských práv, stavby na cizím pozemku či vyvlastňování pozemků a staveb.

BROUK, Bohuslav. **Životní sloh.**

1. vyd. Brno: nakladatelství Barrister & Principal, 2010. 124 s. ISBN 978-80-87029-88-6.

V Životním slohu, studii z pera Bohuslava Brouka, se čtenáři po více než šedesáti letech od plánovaného vydání dostává nesmírně podnětných myšlenek v oblasti, v níž dodnes mnoho teoretických textů nevzniklo, navíc přímo od jednoho z průkopníků konceptu život-

niho slohu. Publikace představuje přirozený a významný doplněk Tvorbě životního slohu: Statí o architektuře a užitkové tvorbě vůbec Karla Honzika, sledujícího funkční vztahy architektury ve vztahu k prostoru a živým organismům, Obytné krajiny Ladislava Žáka, zachycujícího architektonické a funkční vlastnosti krajiny, a konečně Broukových Lidí a věcí.

BRONCOVÁ-KLICPEROVÁ, D. a kol. *Praha 5 křížem krážem.*

1. vyd. Praha: Milpo media, 2010. 224 s. ISBN 978-80-87040-18-8. Zabývá se nejen historií Smíchova, Košíř, Motola, Jinonic, Radlic či Butovic, ale i přírodou. Mapuje i historii podniků a dopravy a věnuje se i zajímavostem a kuriozitám. Zvláštní kapitola je věnována zemědělským usedlostem, které se zde dochovaly v nevšední míře.

BINKA, Bohuslav. *Zelený extremismus.*

1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2010. 248 s. ISBN 978-80-210-4791-4.

Kniha se pokouší o polemiku se současným politologickým přístupem k analýze zelených hnutí. Úvodní část studie se zabývá kritikou dosavadních výzkumů a pokouší se nově definovat pojmy environmentalismus, ekologismus, extremismus, radikalita. Druhá část studie je věnována faktografickému popisu vývoje zkoumaných hnutí. Třetí část studie porovnává obě vybraná environmentální hnutí s hnutím pravicově extremistickým. Tato část studie dospívá k překvapivému závěru. Zatímco pravicově extremisty charakterizuje tzv. neargumentativní radikalismus a agresivní dogmatismus, pro environmentalisty je typická jednak rozpolcenost mezi argumentativním radikalismem idejí a téměř úplnou konformitou činů, jednak proměna z aktivistických hnutí v profesionální agentury.

VACKOVÁ, Barbora. *Prostor, moc a utopie.*

1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2010. 171 s. ISBN 978-80-210-5252-9.

Kniha v sobě spojuje sociologický zájem o (městské) sociální utopie a o město a urbánní plánování. Jedním ze zdrojů moderní disciplíny urbánního plánování jsou klasické utopické texty. Utopisté, stejně jako později někteří architekti a urbanisté, často uplatňují ve svých pracích představu ideálního materiálního prostředí, které je předpokladem i výsledkem ideálního sociálního uspořádání: utopie ani urbanismus nejsou „pouze“ plánováním městského prostředí, jsou i plánováním společnosti, předpokládají, že jisté prostředí je vhodné pro specifický typ obyvatel.

Právo životního prostředí – právní stav k 15. 1. 2011.

1. vyd. C. H. Beck, 2011. 768 s. ISBN 978-80-7400-245-8

Texty zákonů: životní prostředí, právo na informace o ŽP, posuzování vlivů na životní prostředí, integrovaná prevence, ČIŽP, vodní zákon, ochrana ovzduší, ochrana zemědělského půdního fondu, lesy, horní zákon, ochrana přírody a krajiny, odpady, obaly, chemické látky, prevence závažných havárií, ochrana veřejného zdraví.

ŠMAJS, Josef. *Ohrožená kultura.*

3. uprav. a rozšíř. vyd. Brno: HOST, 2011. 272 s. ISBN 978-80-7294-458-3.

Autor přichází s novým konceptem evoluční ontologie, jejíž procesuální pojetí bytí umožňuje pochopit to, co se dnes se světem děje. Na pozadí pomalé přirozené evoluce života ukazuje rychlou, přírodu poškozující evoluci kultury. Sleduje problém vzniku protipřírodní kulturní uspořádanosti z původního přirozeného řádu. Zjišťuje, že v přirozeně uspořádaném světě nemůže nový typ řádu vznikat jinak než rozbíjením přirozených struktur. Podstatou ekologické krize není tudíž rozpor člověka a přírody, jak se to jeví povrchnímu pohledu, nýbrž konflikt kultury se Zemí.

BINKA, B. – ŠMAJS, J. – TIMKO, M. *Tři studie z environmentální filosofie.*

1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2011. 137 s. ISBN 978-80-210-5416-5.

Proč se nenaplnila veliká očekávání spojená s environmentalismem let devadesátých? Jak to, že se „zelené myšlení“ nestalo teorií vyššího řádu ovlivňující většinu společenských věd, ale zamrzlo buďto v postoji moralizujícího karatelství, nebo ve strategii drobných zlepšení principiálně neudržitelného stavu? Lze environmentalismus vytrhnout ze současné stagnace? Na tyto otázky hledá odpověď následující kniha, příspěvek do diskuse o filosofických základech environmentalismu.

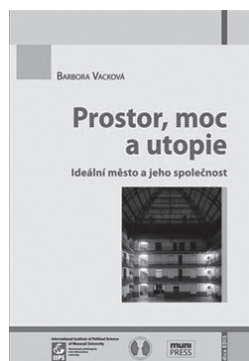
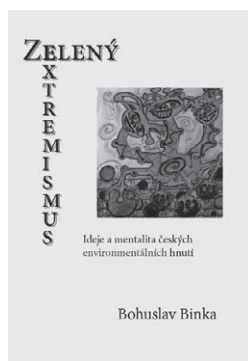
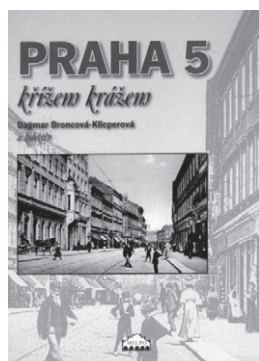

Československé město včera a dnes: Každodennost – reprezentace – výzkum.

1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2011. 281 s. ISBN 978-80-210-5308-3.

Kniha obsahuje devět textů, jejichž tématem je společenská změna sledovaná skrze studium městského prostoru, proměn jeho organizace, mechanismů jeho utváření i forem správy. Vedle témat městské mobility či diferenciací a segregací urbánního prostoru řeší především problematiku významů vkladá-

ných do míst jejich uživatelů. Proměny významů, jež jsou prostorům přisuzovány v průběhu každodenních mezilidských setkání i obecných mocenských či politických vyjednávání, jsou důležitým projevem sociální změny v (urbánním) prostoru – místa zůstávají, ale pro každou další generaci mohou znamenat cosi jiného. Někdy jejich důležitost postupně klesá, až tiše zaniknou. Jindy může být asanace ulic, náměstí či čtvrtí hlasitým projevem nového společenského řádu.】

[] Konzultační středisko pro obce, organizace i jednotlivce.

Katedra urbanismu a územního plánování Fakulty stavební ČVUT v Praze zřizuje konzultační středisko.

Katedra urbanismu a územního plánování je pracovištěm Českého vysokého učení technického v Praze, Fakulty stavební. Svou činnost zaměřuje na urbanismus, krajinářskou architekturu a územní plánování. Tyto obory vnímá jako vzájemně neoddělitelné oblasti lidské činnosti, jejichž posláním a cílem je vytvářet harmonické, pestré a přitažlivé prostředí v sídlech a krajíně.

Svou činnost zakládá na vyvážené syntéze hledisek přírodních, humanitních, kulturních, technických a ekonomických, která dále posilují estetické a umělecké přístupy. Důraz je při této činnosti kladen na spolupráci s veřejností - poznání místních potřeb a sociálních procesů, tradic a zvyklostí místních obyvatel.

V pedagogické oblasti se podílí na výchově odborníků ve všech úrovních studia akreditovaných oborů Architektura a stavitelství a Inženýrství životního prostředí.

Uvedené zaměření činnosti vysokoškolského pracoviště a udržení jeho celkové kvality se neobejde bez úzké spolupráce s oborově blízkými univerzitními pracovišti jak u nás, tak v zahraničí, s orgány státní správy a místní samosprávy - městskými a obecními úřady, občanskými sdruženími i praktickými pracovišti - projektovými ateliéry.

Konzultační středisko

Katedra urbanismu a územního plánování Fakulty stavební ČVUT v Praze zřizuje konzultační středisko pro oblasti urbanismu, krajinářské architektury a územního plánování.

Cíl činnosti

Konzultační středisko bude součástí Katedry urbanismu a územního plánování Fakulty stavební (K 127). Jako takové bude odborným univerzitním pracovištěm, které vedle vzdělávací činnosti, bude nabízet služby v oblastech urbanistické tvorby, krajinářské architektury, ochrany a tvorby krajiny a územního plánování.

Konzultační středisko bude vystupovat jako nezávislé expertní a tvůrčí pracoviště, bude využívat nových poznatků v oboru

a bude usilovat o jejich zavádění do praxe.

Svou činnost bude rozvíjet v těchto formách:

- příprava kurzů celoživotního vzdělávání, odborných konferencí a seminářů;
- zpracování nezávislých expertíz, posudků, stanovisek;
- poskytování konzultací k přípravě, zpracování či projednávání akcí, územně plánovacích podkladů a dokumentace;
- zpracování územních studií a analýz území a vizí jeho budoucího uspořádání, variantních řešení ve formě studentských semestrálních a diplomových prací;
- řešení úkolů vývojové a inovační povahy;
- podpora prezentační a publikační činnosti

Konzultační středisko přispívá svou činností k posílení pozice katedry jako významného, nezávislého teoretického a tvůrčího pracoviště v oblastech urbanistické tvorby, ochrany a tvorby krajiny a územního plánování. Svou činností chce dále přispívat ke komplexnímu a celkově kvalitnímu řešení problémů týkajících se uvedených oblastí na území ČR.

Konzultační středisko bude svou činnost zajišťovat členy katedry, studenty doktorského a magisterského stupně studia a přizvanými externisty - významnými autorizovanými odborníky, zejména členy Asociace pro urbanismus a územní plánování ČR.

Obsah činnosti

VZDĚLÁVACÍ ČINNOST

- Pořádání kurzů celoživotního vzdělávání;
- Pořádání a spolupořádání konferencí a odborných seminářů;
- Pořádání a spolupořádání konzultačních dnů, na kterých budou komentovány odpovědi na předem obdržené otázky;
- Pořádání odborných exkurzí pro studenty, odborníky a zájemce z praxe;

EXPERTNÍ A PORADENSKÁ ČINNOST

- Zpracování nezávislých expertních posudků, stanovisek a poskytování konzultací pro orgány veřejné správy, projektové a investorské firmy, organizace a jednotlivce;

- Konzultační středisko přizve ke spolupráci odborníky, zejména členy AUÚP ČR v zájmu komplexního pohledu na danou lokalitu

VÝVOJOVÁ A PRAKTICKÁ ČINNOST

- Zpracování materiálů vývojové a výzkumné povahy pro ministerstva, ostatní instituce a organizace;
- Zpracování modelových příkladů ÚPD a ÚPP metodických příruček atd.
- Zpracování urbanistických vizí, územně plánovacích podkladů - územních studií, jak formou studentských prací (ateliérové tvorby), tak nezávislou projektovou činností pedagogů a externích odborníků.

Zajištění činnosti

Konzultační středisko je součástí Katedry urbanismu a územního plánování K 127, FSv ČVUT v Praze.

Konzultační středisko má sídlo v budově FSv ČVUT v Praze, Thákurova 7, 166 29 Praha 6.

Jeho činnost řídí vedoucí katedry nebo jím pověřený člen katedry - zaměstnanec FSv.

Odborná činnost je zajišťována především stálými pracovníky katedry a externími spolupracovníky:

doc. Ing. arch. Ivan Vorel, CSc., doc. Ing. arch. Ivan Horký, DrSc., doc. Ing. arch. Alena Mansfeldová, CSc., doc. Ing. arch. Jan Mužík, CSc., doc. Ing. arch. Ivan Kaplan, Ing. arch. Petr Durdik, Ing. arch. Mgr. Jiří Kupka, Ph.D., Ing. arch. František Pospíšil, Ing. arch. Vladimír Soukeník a externí spolupracovníci za AUÚP ČR: Ing. arch. Pavel Koubek, Ing. arch. Vlasta Poláčkova, Ing. arch. Alena Hořejší - Praha, Ing. Tomáš Sklenář, Ing. arch. Jana Kaválková a další.

Předpokládáme, že se tým spolupracovníků postupně rozšíří, zejména o zástupce regionů ČR: České Budějovice, Plzeň, Ústí nad Labem, Liberec, Hradec Králové, Pardubice, Ostrava, Olomouc, Kroměříž, Brno, Jihlava.

Činnost konzultačního střediska bude financována z jeho příjmů získaných na základě pravidel doplňkové činnosti platných pro ČVUT v Praze.】

Doc. Ing. arch. Ivan Vorel, CSc.,

Doc. Ing. arch. Jan Mužík, CSc.